

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Patrocinium Defunctorum

Hautin, Jacques

Leodii, M.DC.LXV.

Caput Sextum. De pœna sensus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79679](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79679)

quasi fabulas aniles hæc legis, sine motu, sine commiserationis ullo affectu, profectò meritò tibi applicem illa Isaïæ supra piis manibus applicata. *Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculum.* Rectè enim exprobrent tibi pii manes, impiæ Babylonis instar te esse, nec tamen illis non dilectum, cum amantissimi manes salutis tuæ immemores esse nequeant, nec cessent Deum pro suis comprecari. Rectè etiam

querantur positum te ipsis ac propositum in miraculum duri ac faxei pectoris, in prodigium inhumanitatis, in naturæ monstrum. Quod si ita est, etiam atque etiam cave. Minus enim verè quadrat tibi illud funestissimum Jacobi Epistolæ cap. 2. *Judicium sine misericordiâ illi, qui non facit misericordiam, iis saltem quos Deus mortalibus proposuit in prodigium miseræ, ac calamitatis.*

CAPUT SEXTVM.

De pœna sensus.

ARTICULUS I.

An, & quomodo ab igne infligatur?

§. I.

Pii manes igne cruciantur, eoque sulphureo ac bituminoso.

PARS TERTIA.

Ignem cruciari ostenditur.

264.
Pœna sensus castigantur.

PXPOSITA damni pœnâ, proximè sequitur, ut de pœnâ, quam sensus vocant, differamus. Est igitur primùm pœna sensus, id genus pœnæ, dolorisve, quem vel pii, vel impii manes, aut dæmones ab instrumentis vindicis Justitiæ persentiunt, præter eam tristitiam, quæ vel ex privatione beatitudinis, vel ex custodia lustralis conditionibus potest exoriri. Porrò ejusmodi aliquam in purgantibus locis pœnam reperiri non modò Doctõrum, sed & totius Ecclesiæ consensu exploratum est. Et verò Justitiæ divinæ ratio id exigit, ut quos pravorum desideriorum vis à Numinis amore, obsequioque ad illicitas voluptates impulerit, ii contrariâ hujusmodi voluptatibus pœnâ, si quidem eas hac in vitâ minus eluerint, castigentur. Cui rationi consonat divinum illud effatum Apoc. 18. *Quantum glorificavit se, & in delictis fuit, tantum date illi tormentum:* & hoc Isaïæ cap. 15. *secundùm magnitudinem operis est visitatio eorum;* Item illud cap. 3. *Va impio in*

malum, retributio enim manuum eius fiet ei.

Atqui tormentum illud ab igne creati inter Catholicos receptissimum est, certumque, ut ait, Suarez, licet citra fidem divinam. Et si enim à Florentino Concilio decisum habemus extare aliquod Purgatorium: non tamen in eo constare ignem, quo animæ cruciantur, quia Græci, qui illi intererant, sibi hoc persuaderi non permisere. Nemo tamen sanus jam infitias eat, cum Latini omnes Patres ac Theologi, ipseque Cyrillus Græcus, aliique ejusdem gentis, id clarissimè, indubitanterque asserant. Ac Cyrillus quidem commentario in Joannem lib. 10. cap. 14. illud disertè affirmat. Nysenus quoque & ipse Græcus orat. de infantis animâ piè corpore egressâ. *Subibit, inquit, acta vita iudicium, accipiet pro merito retributionem, vel igni purgata, iuxta Evangelii verba, vel in rore benedictionis refrigerata, atque refocillata.* Basilius insuper in c. 9. Isaïæ, *Non omnimodam, ait internecionem, & exterminium comminatur; sed innuit expurgationem juxta Apostoli sententiam. Ipse autem salvus erit, quasi per ignem.* Denique idem docet Origenes Hom. 6. in exod. Nazianzenus oratione in Sancta lumina, & alii. Latinos autem Patres hæc laudare fere supervacaneum sit. Omnes enim in hoc consentiunt. Unicum Hilarium produco in Psal. 118. ubi purgatorium nuncupat *indefessum ignem, in ignem, in quo gravia sustinentur supplicia, quibus animæ à peccatis expiantur.* Sed his omnibus præluxerat Gentium Apostolus 1. Cor. 3. cujus hæc sunt toties recantata verba: *Ipse tamen salvus erit, sed quasi per ignem.* ubi illud quasi non sonat similitudinem ignis, sed modum sal-

vationis

vationis. Cùm enim saluum fore dixit, eo, inquit, modo, quo quis per ignem saluus evadit, nempe ambustus, & ustulatus. Et verò sic cum Pauli locum exponunt plerique SS. Patrum, quibus Theologi universim subscribunt.

266.
Vero ac
corporeo.

Cùm ego satis perspectum sit pios manes igne torqueri, quærimus deinde, qualis ille sit, an scilicet materiâ constet, an ejus sit expers. Cui quæstioni respondetur, omninò materiâ constare, & verum ignem esse, ejusdemque cum hoc elementari essentia. Causa est quòd in sacris literis ignis nomine vocetur. Atqui Theologorum scitum est, proprio, non metaphorico sensu accipienda esse, quæ in iis dicuntur, nisi quid absurdè inde consequatur, quale nihil hîc reperias. Præterea satis inter Theologos receptum est, Iustitiam ignem à tartareo nihil differre, nisi quòd ille temporarius sit, hic æternus. Patet autem hæc naturæ, nativarumque conditionum similitudo, partim ex receptaculo utriusque, vel continuitate, vel certè contiguitate, partim quòd discriminis nulla ratio obversetur. Atqui tartareus ignis, verus ac corporatus ignis est, ut satis patet tum ex plurimis Scripturæ locis, ubi simpliciter ignis nuncupatur, tum ex plurimis ac gravissimis Patribus, qui talem illum existimant, tum ex eo quòd damnatorum corpora post judicii supremi diem igne vero torquenda sunt, atque adeò & animæ, & nefarii illi spiritus. Tum denique quòd damnatis olim dicendum sit, *Ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis eius*; unde colligitur ignem, & hominibus, & dæmonibus fore communem, atque adeò cremandis corporibus aptum & elementarem. Ex quo insuper sequitur ejusdem essentia, seu, ut vocant, speciem esse cum nostrate, & quidem atomæ, seu infimæ, propterea quòd nulla adstruendæ differentia necessitas se obijciat.

267.
Licet nul-
lo pabulo
egeat.

Nec enim refert, quòd nec tartareus, nec purgatorius pabulo ullo nutriatur. Reponit enim Suarius id inde evenire, quòd à nullo circumstante, aut vicino corpore, etiam secundum partes extinguere possit. Enimverò eo loco situm esse, ubi nullum contrarium sit, à quo corrumpatur; atque ut esset aliquod, tamen ob copiam suam, vimque agendi ingentem, nihil foris pati posse, ac propterea incorruptibilem dici: non quidem naturâ suâ ac per sese, sed tamen absque miraculo, atque eo nomine in sacris codicibus rectè appellari, *inextinguibilem*. Quæ sapientissimi viri oratio, ex eo confirmatur, quòd de philoso-

phorum sententiâ ignis in propriâ spherâ passu non egeat, quod & illic ab adversariis tutior sit, atque ut aer humiditate eum oppugnet, tamen amplitudine suâ se tucatur. Itaque licet tartareus ac purgatorius ignis, terræ circa centrum jacentis, atque adeò purissimæ ac frigidissimæ actionem patiatur, tandem ejus facile vim retundit, vincitque, quippe viribus à medio igne semper instauratis, præsertim cum uterque materiæ pingui ac densæ adhærescat, densitas autem illa ad vim illius & actionem plurimum conferat. Cæterum etsi faceret quis utrumque fomento opus habere, non idèò extingui aut interire deberet; nam & sulphur & bitumen, apta subterraneis ignibus esca, eâ quoque telluris parte reconditum fortè est, & paulatim fortassis uterque locus dilatatur, ut in unum coiens corporibus damnatorum post mundi exitum recipiendis sit accommodatus. Certè mons ille tot Poëtarum Historicorumque scriptis celebratus, ac Siciliae horror, Ætna, non deficiente tot seculorum spatiis materiâ, cum ingenti fragore fumum, favillas, ignium globos adhuc latè spargit, adeò ut quinquagena ac centena passuum millia cineribus, sive adustis arenis compleat. Adeò defectus pabuli igni inferno timendus non foret, si esset necessarius. Denique si voles cum per miraculum à Deo conservari sine pabulo, quod non est improbabile, ut poena ignis, quippe damnatorum quodammodo essentialis, in eodem statu & acrimonia inviolabiliter, omni tartari parte permaneat, nihil inde conficies pro naturæ illius ab elementari distinctione.

Nihil quoque pro ea pugnat, quod purgatorius ac tartareus ignis minimè à mortalibus sentiat, vel ex dæmonum orbe grassantium præsentia, vel ex visis priorum manium. Et huic enim argumento non difficulter occurritur. Ac Malomus quidem, qui censet dæmones (& eadem est ratio purgandarum animarum) etiam in aere & in terris ignem stygium secum deferre, eique esse velut inclusos, miracula magno numero invehere cogitur, primum quòd ignis ille in oculos non incurrat, utcumque obvius & vicinus. Deinde quòd in sensum tactus non cadat; imò non aliud, quàm dæmones calefaciat, exurâtve. Ad hæc quòd simul cum illis corpora solida penetret. Ægidius verò arbitratur, neque repugnat Arriaga, torqueri quidem eos extra orcum: at non ab igne, sed à Deo ignis actionem supplente. Optimè Suarius tractatu de pœnis dæmonum cap. 6. existimat illos ab ipsomet igne stygio, ubi
L. 2. ubi sunt,

ubi sunt, cruciari. Quippe quòd ejus actio in distans divinà virtute ferri possit: sic ut medium non afficiat: cum ut probabiliſſimè disputant Philosophi, etſi propinquitas agentis & patientis naturæ lege ad agendum requiratur (adeò ut actio, vel agentis virtus per medium diffundi debeat) eà tamen lege supremus ille artifex, ejusque vim mutuatus ignis, minimè obstringatur. Quo etiam pacto Sacrosancta Christi humanitas divinà virtute fulta, miracula in remotos perpetrabat.

269. *Quamvis quandoque urat, & apparet.* Unum est quòd huic responsioni in speciem adverteatur. Constat enim ex variis defunctorum ostentis modò damnatos igne circumcinctos apparuisse, modò manes cœli candidatos pariter in igne, obvertantes petiſſe viventium preces ad flammaram extinctionem, aut mitigationem. Dominicanus quidam cum Minoritâ pactum inierat, ut qui eorum prior moreretur superstiti appareret, eumque de suo statu certiorer faceret. Moritur Minorita & post dies aliquot apparet stipulatori, mensas sternenti, & ait expiatorium se circumgestare ignem, ad cruciatus sui indicium, manum mensæ lignæ crassæ impressit, eamque altè admodum combussit. Et testatur Deltrius noster lib. 2. qq. magicarum cap. 26. sectione 7. audivisse se ab oculatis testibus notam hanc mensæ inustam ad perpetuam rei memoriam parvulo clatro ferreo obtectam esse. Cui simile est, quod P. Martinus L'hermitte è Soc. Jesu audiente me narravit à se visam esse Neapoli in quodam Cœnobio similem, at functiorem notam ignis tartarei mensæ quoque inustam, manu cujusdam Antesignani catervæ Doctorum, Priorum, aliorumque, quos arrogantia, aliaque flagitia in orcum deturbaverant. Vide Historiam ad longum, in Ioan. Rec-hac Vitæ SS. Dom. I. 3. c. 29.

270. *Solutio difficultatis.* Hæc igitur, & ejusmodi quomodo fiunt, si manes pii, vel impii, quando viventibus adsunt, aut demones, quando eos infestant, verum inferorum ignem secum non circumferunt. Cui quæſtioni, ut satisfactionem, aio primùm, ut eum circumferre secum dicantur, lat esse, si, quod ait Glossa ordinaria, sicut gehenna semper ardet, ita diabolus, ubicumque sit, semper fert tormenta flammaram suarum, quod ut diximus, fit virtute ignis in tartaro manentis, atque in remotos æquè ac propinquos Levientis. Quod verò ad flammam illas apparentes, aut ad combustionem attinet, aio totum id eidem igni, in distantia virtutem suam divinitus exerenti, ascribi posse. Nec dicas ignem hujusmodi apparentem, quòd

proxima non comburat, non videri tam acrem ac violentum, quàm cenſetur ignis infernus ac lustralis. Ut enim instrumentum justitiæ divinæ est ad dæmones, & manes inæquali cruciari afficiendos, sic in eventis, ostentisque ejusmodi, ejus vis divinitus temperari dicenda est.

PARS SECUNDA.

Qualis sit ignis purgatorius.

271. *Est autem materia sulphurea.* **H**IS itaque expeditis, quæro cujus materiae sit ignis, seu lustralis, seu Avernalis? Suarius certè sic ea de re loquitur. tract. de Ang. 8. cap. 12. *Probabilius videtur non esse purum elementum, sed longè maiorem habere densitatem aptam ad fortius agendum naturaliter in corpora; Idèd credibile est ex aliquâ crassiori materia, ut sulphurea, vel aliâ nobis ignota constare, in cuius poris sit verus ignis, & ipsa materia tota vehementer ignita sit: & ita quoad hoc, ignem alterius esse materiae satis verisimile est.* Sic ille. Lessius, & alii non dubitanter, ut Suarius, sed affirmatè diserteque tradunt, infernum ignem esse sulphureum. Quos facer Codex non paucis locis confirmat. Nam præter cæteros Regius Psaltes Psal. 10. de improbis agens, *Ignis, ait, & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.* Et Isaïas c. 30. *Flatus Domini, inquit, sicut torrens sulphuris succendens eam.* Joannes quoque Apoc. 20. *Qui non inventus est, ait, in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis, nempe sulphurei: ut patet ex eodem ipso cap. 21. ubi dicit, Pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure.* neque ratio huic sententiæ parum favet. Nam sulphur ignium subterraneorum commune pabulum est, stygio autem perquam accommodatum. Nam quia calore & siccitate pollet, magnam cum igne affinitatem habet, ejusque vim exasperare potest. Deinde halitum adeò fœtidum exspirat, ut, nisi cœlum apertum sit, fosfores illicò interimat. Adhæc sulphureæ flammæ color ad horrendas inferni tenebras plurimùm conferet: est enim pallidus & tristissimus. Ita narrat Plinius lib. 35. cap. 15. ejus artificio luisse in quodam convivio Anaxilaum. Nam sulphur in calice novo prunâ subditâ circumferens, exardescens percussu pallorem dirum velut mortuorum, convivis affudit.

272. *Et bituminosa.* Porro sulphuri bitumen adungere libet. Est enim ut Meteorologi docent, alterum ac præcipuum ignis subterranei fomentum. Etenim succus admodum pinguis

pinguis est & calidus, naturæ ignium admodum cognatus: ac pinguedine quidem uberiorem, quam sulphur, fomitem eis præbet, ac diutius permanet, eoque est ingenio, ut in aquis ardeat, ideoque artificiosis ignibus ad naves comburendas factis adhibetur.

§ 2.

Qua ratione ignis cruciet Defunctos.

273.
*Questionis
difficultas.*

HÆc est implicatissima quæstio, quæ Theologos hætenus exercuit, & porro exercebit, quando nihil hætenus prima ingenia invenère, quod vel mediocria impugnare, atque fere infringere non valeant. Propterea magnum illud nomen Bellarminus l. 2. de Purgatorio cap. 12. hac ipsâ quæstione sibi propositâ, *Verrissima*, inquit, *sententia est non posse in hac vitâ sciri quomodo ignis corporeus ægat in animam incorpoream. Id enim ingenuè confitetur Durandus, Augustinus* lib. 21. de Civitate Dei cap. 10. *ubi dicit animas torqueri ab igne miris, sed veris modis: & B. Gregorius cum* lib. 4. Dialog. cap. 29. *dicit ex igne visibili invisibilem pœnam animas trahere, vocat enim invisibilem pœnam, quia occulta, & incognita est nobis.* Ita Bellarminus. Idem confitetur ex neotericis, Præpositus, propositis ac breviter refutatis cæterorum sententiis; & novissimè Dicastillo de Purgat. disp. 1. Dub. 3. *Vixulla est, ait, sententia, quæ aliquo utatur argumento, non dicam efficaci, sed nec probabili positivo, totienim sunt Authores in destruendis aliorum sententiis.* Verumtamen instituti mei esse visum est eam sententiam exponere, quæ mihi, salvo meliore iudicio, inter omnes maximè ad Scripturæ sacræ, sanctorumque Patrum pronuntiata, accedere videtur.

274.
*Defuncti
ignibus al-
ligantur.*

Statuendum est itaque principio id in quo omnes Theologi consentiunt, cum dæmones ac damnatos, tum pios manes ignibus alligari, ex eoque vinculo non mediocrem haurire mœstítiam. Et vinculum quidem, seu alligatio ex sacris litteris abundè demonstratur. Nam Petrus de dæmonibus agens Epist. 2. cap. 2. sic loquitur: *Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos.* ubi Græcè habetur *catenis caliginis*, loco, *rudentibus*; quasi diceret Apostolorum Princeps, catenis & fortissimis funibus igni & tartaro adstrictos, ut nullâ vi ea dissolvere possint. ubi tartarum ipsum veluti lictio-

rem facit, perduelles Angelos statim à peccato detrahentem, sibi que & ignibus suis constringentem. Quare Augustinus lib. 21. de Civitate Dei cap. 10. *Adhærebunt, ait, spiritus, dæmones, licet incorporei, corporalibus ignibus cruciandi, accipientes ex ignibus pœnam.*

Ambigitur autem, quod genus illud 275. *Vinculo,* *moralis.* *vinculi sit, an scilicet ignis actione physica spiritus sibi devinciat, quod censet Suarius, an verò solo Numinis imperio, & ipsi & animæ adhæreant igni, quod Valentia arbitratur. Mihi, ut expeditior veriorque, Valentia opinio probatur: quippe quia, & miraculo abstinet, quod frustra Suarius invehit, & Christus solo imperio id perfici insinuat, quando sententiam decretoriam in impios pronuntiat. *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis eius.* Porro alligationem illam piis manibus molestissimam esse patet ex iis, quæ supra de eorum ad lustralem carcerem alligatione differuimus. Hac enim ad ignem alligatio eò tristior & probrosior, quàm altera illa est, quod pœna capitalis, carcere turpior ac dedecorosior est, ac potissimum, supplicium ignis, quod fagarum & ejusmodi facis orbis terrarum proprium est. Quæ res animas, nobilissimas utique Christi Sponsas, non potest non vehementer afflictere. Sed de hoc ipso postea latius.*

Verumtamen non eo genere cruciatûs 276. *Non tamen* *ideo tan-* *tum cru-* *ciantur.* *contenta est Justitia divina. Enimverò clamat in impios Psal. 10. Regius Psaltes. *Pluet super eos laqueos, ignis, sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum, seu supplicii.* Clamat & Isaias cap. 36. ubi de inferno: *Flatus Domini, ait, sicut torrens sulphuris succendens eam.* Insuper Matthæus cap. 3. *Paleas autem comburet igni inextinguibili.* Præterea fatetur verum ab igne cruciatum ille dives epulo, non enim genuit igni sese alligari: sed *cruciari in hac flammâ*, propterea, non ut solvatur, sed ut refrigeretur, postulat. Consonant Apostoli Evangelii. Nam Paulus 2. Thessal. 1. *In flammâ, inquit, ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt Deum.* Et Joannes Apoc. 14. *cruciabitur, ait, igne, & sulphure.* Porro Sanctos Patres, supervacaneum videtur laudare. Dum enim locum illum Apostoli 1. Cor. 3. *salvus erit quasi per ignem* interpretantur, vim ignis in animas lustrandas exeri confirmant. Quos inter Ambrosius, *Ostendit, inquit, salvum quidem futurum, sed pœnam ignis passurum.* Aliàs dum avernalem ignem commemorant, *comburare, succendere, cremare, utique de solâ detentione nequaquam intel-**

ligi queunt. Et verò piis manibus illa temporalis detentio præcisè spectata parum molestiæ adferret, si id molestiæ cum ea pœna conferatur, quâ ignis in corpora, animasque iis conjunctas sævire cognoscitur, quam tamen cedere suppliciis purgantibus in confesso est. Deinde si solâ ad ignem alligatione torquentur dæmones, quid patientur ab igne illi, qui per hunc orbem longè ab igne grassantur? Adhæc damnati, posteaquàm fuerint suscitati, aliter, & gravius ab igne cruciabantur, quàm per solam ad illum alligationem, quâ nunc torquentur. Denique omnes æqualiter igni affliguntur, adeò ut nullo modo eum à se excutere queant, non tamen æqualem omnes pœnam sensûs perpetiuntur. Est igitur aliquid quod ab igne manet, eosque discruciet.

277.
*Sed quia ad-
hesionem ignis experi-
untur.*

Atque hætenus contra Thomistas perquam probabiliter, cum plerisque recentioribus, disputavimus; nunc descendendum in arenam, definiendumque aliquid quo pœna in animas ac spiritus ab igne profecta, pro modulo nostro distinctius explicetur. Aio itaque primùm eam sententiam hac in parte tenendam esse, quæ ad actionem ignis naturæ consentaneam maximè inter omnes accedit, si quidem potest utrumque sustineri. Quippe tum Scriptura, tum Patres omnes acrimoniam ignis vel purgatorii, vel avernalis ad terrorem proponunt. Consentiant Theologi ardentissimum esse, ideoque Suarius materiæ densæ adhærescere censet, quò acrior sit ac potentior: quæ omninò frustra jactarentur, si vel per solam adhæSIONEM illas cruciaret, quod Thomistæ contendunt, vel per qualitatem doloriferam, quod spiritui incognito modo dissonam, quod Suarius, & alii. Enimverò quid meâ refert, ardeat necne focus, si nihil omninò ex eo sentire queam? Quid refert dæmonis, vel piorum manium, quòd ignis inferus flammæ sulphureas & urentissimas vomat, cum æquè ab eo cruciarentur, etsi langueret, & cinere sepultus foret? Jam illa Suarii dolorifera qualitas nullam cum igne affinitatem habet, nec major ab excitato, quàm à torpido generaretur; neque facilius, quàm ab aquâ, terræve per potentiam obedientialem produci potest. Quis igitur dici potest per illam aut anima, aut dæmon peruri? Præterea post resurrectionem, damnatorum animæ eodem modo ab igne torquebuntur, quo jam torquebantur, dum corpora viva cremantur; ergo quoad ejus fieri potest, invehenda jam est ea ratio cremandi, quæ æternum in orco duratura est, quia pœna ignis essentialis est

ac propterea debet esse invariabilis ac perpetua.

Itaque sequendi mihi sunt Scotus, Valentia, Coninck, Lessius, Tannerus, qui volunt non absimili ratione animas corpore liberas ab igne torqueri, qua corpori immerfas. Quæ sententia gravissimas quidem patitur difficultates: sed negligendæ illæ, ut ad Scripturæ proprium sensum, quantum fieri potest, accedamus, & dandum aliquid divinæ potentæ, quòd in humanam intelligentiam non satis cadat, maximè cum & aliæ super materiâ subjectâ sententiæ nodos quoque habeant inextricabiles. Porro commodè expones hanc sententiam, sic ut igni tribuas potentiam, ut aiunt, obedientialem ad ingenerandum animis defunctorum (& eadem dæmonum ratio est) dolorem, seu tristitiam similem ei, quæ eisdem in corpore vivo ex combustionem inuritur. Explicatur. Certum est ignem infernum iustitiæ vindicis instrumentum esse ad cruciandos spiritus, animasque, ob eorum scelera destinatum: At qui instrumentis Deus utitur ad actiones, quibus utcumque cum naturalibus actionibus convenit. Sic aqua, quæ corpora lavare nata est, ad eluendas per Baptisimum animas assumitur. Sic oleum, quod corporibus corroborandis aptum est, ad easdem in fide confirmandas. Igne igitur, qui corpora exurit, animasque iis detentos vehementer cruciat, aptè Deus utitur, ad animos corporibus liberos, spirituali quodam sui sensu, aut potius experientiâ afflicandos. Quod ut ulterius exponam, sumo mihi ex Arriaga, adversario alioqui nostro, hanc propositionem. Potest Deus animis separatis infundere cognitionem caloris urentis sensitivam, vel eandem, vel similem, quam corpori conjunctæ habebant. & hanc ipsam propositionem probō. Nam potest illius cognitionis speciem iisdem animis separatis indere, quâ inditâ, animæ profectò, licet separata, eandem caloris repugnantiam percipient, quam corporibus conjunctæ, igitur ea repugnantia cognitio separatas eodem modo torquebit, quo conjunctas: cum ex eâ cognitione voluntatis tortura sponte nascatur. Porro quod Deus per se potest, potest cum instrumento; ergo ignis ad productionem ejusmodi cognitionis ac torture assumi potest, ergo animas separatas eodem modo torquere, quo conjunctas.

Objicies separatas optimè nosse sibi, cum sint corruptioni imperviæ, calorem, aut ignem nocere non posse. At respondeo eandem notitiam, quæ objicitur, in pœnam

278.
Explicatur.

279.
Objeccio refellitur.

pœnam divinitus impediri posse. Deinde esto non impediatur, aio posse divinitus utramque cognitionem simul consistere: quemadmodum enim licet mihi divinitus compertum esset, nullum præ oculis esse colorem, si tamen coloris species illis imprimeretur, eum intuerer, nec possem visum expeditum ab ejus obtutu abstinere: ita in proposito philosophandum. Et verò passim contingit, ut quando quis in orbem sese velociter movit, videatur videre omnia in orbem rotari: tamen si sciat certissimè rem secus habere, quo quidem tempore, si imaginatio ejusmodi motus nata esset dolorem parere, eum animus cohibere nequirit. Certè aliquam novi, quæ, quia aliquando credidit se gibbosam esse, nuncita constituta est, ut quoties malè habet, eadem gibbi species animo recurat, eamque mœrore afficiat, quamvis certò sciat se gibbo prorsus carere. Et possum de pluribus mihi notis non ab simile quid affirmare. Igitur animus specie ac cognitione calor, ejusque repugnantia instructus, tristitiam necessariò concipiet.

280. *Hac doctrina ad demones extenditur.* Atque ita probabilissimè cum Arriaga: sed bonà ejus venià, si talis species possit animis separatis imprimi, cur non dæmonibus? & si his imprimi concedas, ergo similem cognitionem ac tristitiam inurat, necesse est; ergo & eos ignis adurit, cum eundem seu similem pariat dolorem ei, quo animus corpore adusto excruciat. Occurrer, opinor, huic argumento, dicetque nec calorem, nec ignem ullo modo dæmonibus adversari: atqui non potest eos torquere, nisi quatenus adversatur. At rursus illi objiciam, neque animis separatis ullo modo contrarium esse calorem: cur igitur illas ab eo torqueri censet? Deinde verò multa reverà non adversantur, quæ quia tamen adversari putantur, tristitiam creant, dum adsunt. Ut enim ipse rectè, non res ipsa contraria proximè ac per sese ingenerat tristitiam, sed ejus cognitio. Et verò fieri potest, ut nullo modo ipsa res id possit, quando tamen dolor revera creabitur, nimirum si re minimè existente, ejus species ac cognitio menti infundatur. Sufficit igitur, ut ab igne infero dæmones torquantur, ipsis speciem imprimi repugnantia calor, atque ignis, qualem ad ejusmodi cruciatum Arriaga ipse vult animis separatis imprimi.

281. *Respondet objectioni.* Quod si quis huic sententia minus favoreat, quod vereatur, ne Deus ejusmodi speciem animis ac dæmonibus indendo eos fallere videatur; intelligat eum non magis eo pacto fallere, quam efficiendo,

ut viror minimè in rebus existens, aut Antichristus olim futurus à me cernatur, aut mente, aut præsens concipiatur; nec enim hisce in eventis aliud intervenit, quam simplex rei visio, vel mentis representatio, quam philosophi fermè omnes negant falsitatis posse insimulari. Adde Deum falsitatis argui non posse, si dæmonum menti speciem imprimat calor, ut illis contrarii ac repugnantis, cum illos non fallat: satis enim, ut priùs diximus, novè-re aliter rem se habere, quamvis ab hujusmodi representatione mentem nequeant avocare, quo fit, ut ex eà idem dolor enascatur, atque si revera calor illis, ut animis corpori conjunctis, repugnaret. Atque hæc de perdifficili illà quæstione pro modicâ nostrâ facultate dicta sunt. Faxit Deus, ut eam experientiâ ipsi nostrâ longè clariùs, certiusque solvere non cogamur: fateor enim neque sic vim illam ignis vindicis admirabilem, aut solidè satis, aut satis clarè exponi. Verùm sat mihi est sententiam istam Scripturæ ac SS. Patribus plenius satisfacere.

§. 3.

Magnitudo Doloris ab igne quatenus animæ illi affixæ Detinentur.

282. *Si vi sua pios manes sibi affixos teneat.* QUEMADMODUM duplex est hæc super re sententia, ita ex duplici capite dolor hic piorum manium expendi potest. Prius est, si lustralis ignis actione physicâ, & vi quâdam animis divinitus à se impressâ eas sibi affixas detineat, Posterior, si solo Numinis imperio igni adhærescant. Ac priori quidem ratione non potest ignis piis manibus non esse acerbissimus. non enim tormenti tantummodo, sed, & tortoris partes agit: Etenim nobilissimas ac liberrimas naturâ animas, cæli candidatas, ac jure suo hæredes, & cives velut jam reas, ipse publicus Justitiæ divinæ minister in pœnam prehendit, & vinculis infamibus astringit. Atqui lictoris munus per sese probrosum est. Quate cum Dionysius Siracusanorum tyrannus, sibi à Rhegiensibus puellam in matrimonium postulasset, & illi, per ludibrium ac contemptum, lictoris filiam ei obtulissent, adèò probro commotus est, ut Rhegium solo adæquarit, ut refert Strabo lib. 6. Et verò quisquis munus lictoris exercet, dedecus ex eo sortitur, exciditque, etiam clarissimâ, si quâ florebat, famâ. Quin etiam vicinis & amicis, non modò parentibus, infamiæ nota inuritur, neque mediocris

diocris supplicii pars est lictoris manu tractari, maxima cadere. Quam ergo bonis manibus durum scire se in poenam sic attineri! Sanè viri ingenii mille mortes potius, quam unam lictoris manu illatam mallent subire, & parentes ipsi emori, quam suos liberos tortoris gladio subjici. Et extat memoria dignum ejusmodi desiderii testis facinus fratrum Venetorum. Fratres erant germani quatuor, è quibus unus ob admissum crimen à Senatu Veneto capitis damnatus est. Dicta jam erat infami supplicio dies, & fratres in omnem frustra se partem verterant, ut eo fratrem eriperent. venit uni eorum in mentem, quemadmodum saltem mortis ignominiam, & illum, & se liberaret. Re igitur cum fratribus communicata, id saltem à Senatu obtinent, ut fratrem moriturum extremum salutent. Ergo in custodiam admissi in fratris complexum, & oscula sese effundunt, non sine adstantium commiseratione, lacrimisque. Interea natu minimus dum sese in amantissimum fratrem velut immergit, dum oscula iterat nucem presentissimo veneno plenam, quam caute in ore tenebat, unà cum osculo, fratris ori infudit, simulque mortem, quæ eadem nocte illum opprimens, lictoris ensi, atque adeo infamiae præripuit.

283.
Infamè, &
dolendum.

Verum enimvero omni ejusmodi infamia turpius est igni lustrali, illi, inquam divinae Justitiae lictori subjici, atque ab eo attineri. Ut enim inter lictores sunt gradus, & is qui nobilium reorum suppliciiis exercendis praefectus est, non tantam infamiam lborat, quam qui plebeiorum; ita ignis ille eò probrosior est lictor, quò vilioribus plectendis adhibetur, daemonibus certè, ac damnatis, quibus abjectiora capita orbis videre non potest. Est enim, ut alias asseruimus, idem ignis, ejusdem, inquam, naturæ, ac ferè ejusdem conditionis, qui pios impiosque manes excruciat. Adde, & eundem esse, qui sagas cremat, & detestabilissimos quosque reos. Nam & id utique notum est fidelibus Deo animis, & ni fallor, dolore ac pudore maximo fodicat; cum non modò ad doloris quemdam sensum, sed etiam ad infamiae notam imprimendam ignis assumptus videatur: ut qui Deum peccando contempserint, & velut ignominiam quadam affecerint, & ipsi eà afficiantur. Ex quibus omnibus conficitur maximè dolendum pudendumque esse piis manibus, ab igne purgatorio præter voluntatem libertatemque ipsorum, tamquam à ferocissimo Senatus divini lictore, ipsimet affixos attineri.

Sed esto, non atineat illos virtute sua 284.
lustralis ignis, esto solo Numinis imperio *Et si solo imperio Dei illi adberant.* illi constringantur, ampla tamen adhuc doloris pudorisque seges, vel ex hoc emergit. Siquidem per sese dedecorosum est, homini præsertim nobili ac libero, fune, vel catenam vinciri, etiam auream, quam Croesus à Cyro, Darius ab Alexandro victus scribitur. Propterea cum viri aliqua nobilitate, dignitateque, etiam ob facinus turpe capiuntur, non solent ligari, multò minus catenam stringi. Deinde catena hæc piorum manium cæteras omnes infamiam vincere videtur. Nam Romani quidem reum militi custodienti colligabant, cujus rei mentionem Seneca facit. Ep. 5. & Josephus lib. 18. Ant. cap. 8. exemplum profert in Agrippa, quem ita Romæ victum militi custodi, refert. Et existimant, multum cum jam in Judæa rerum potiretur, sic B. Petrum in carcere Jerosolymitano vinciri jussisse, ut brachio custodis ipse copularetur. Imò censet Arias Montanus, non uni militi sic strictum fuisse.

At pii manes non homini ad custodiam, 285.
sed igni ad infamiam astringuntur, cum *Probrosissimum est defunctis.* & Agrippæ, & Regibus omnibus ac cæsaribus longè antecellant. Nec refert quòd subinde pluribus hujusmodi catenis mortales rei onerarentur, quemadmodum Suetonius commemorat in Nerone, conjuratos triplicem catenam gestasse: namque omnes illæ fragiles, & Solubiles erant, & tamquam stuppeæ, vel semiustæ, si cum hac unà piorum manium conferantur: quam nulla vis creata infringere, aut resolvere possit. Cum ergo vinciri per se turpe sit, ob libertatis, quæ maxime inter animantes homo præstat, jacturam; insolubili vinciri catenam multò turpissimum sit, necesse est. Deinde verò multò probrosius est palo, aut patibulo astringi unicam, quam carceri, aut homini innumerabilibus catenis: & tamen pii manes non modò ferali palo, sed igni ipsi quo urendi sunt, alligantur. Memini me legere daemonem aliquando à S. Gertrude Nivellensi è patibulo suspensum, è quo hominem ex compacto, post septennium helluationis, quod jam effluxerat, suspendere parabat. Quippe perditus ille famuli suafu, dum ad patibulum pergeret, S. Gertrudis amorem biberat, ut indigenæ vocant, id est ad honorem illius Divæ haustum sumpserat. Quæ res haud dubiè superbissimo illi spiritui indignationem ingentem movit, cum in illius despectum, pudoremque fieret. Quam ergo nobilissimis illis animis amarum, non è patibulo pèdere, sed infami rogo ad probrum attineri!

Verum

286.
Causa alligacionis maximè cruciat.

Verùm potissimus defunctorum mœror hujus generis enascitur ex causâ ejusmodi vinculorum. sat enim manifestum est, catenas, si earum causa honesta est, honorificas esse sin autem turpis, probrosas: siquidem, ut nihil dicam de vetustissimo more, torques & catenas militibus distribuendi, nihil quoque de Regis Hispaniarum consuetudine, vellus aureum, id est, torquem auream velleris figurâ insignem honoris gratiâ magnatibus, summatibusque mittendi: S. Petri catenæ, seu Herodianæ, seu Neronianæ, ipsius velut contactu sacratæ, non tantùm festo die in eorum honorem instituto, sed etiam Basilicis partim ab Eudocia Theodosii Junioris conjugè Constantinopoli, partim ab Eudoxiâ illius filiâ, & Valentiniani item Junioris uxore, Romæ constructis ac cælestibus prodigiis honoratæ sunt. Jam verò licet causa reos hac in vitâ ligandi criminalis sit, tamen non tanta est illius causæ turpitudine, quanta causæ catenarum purgantium. Quî sic, ais? nam gravissima quæque crimina vinculis ac carcere coercentur, cùm tamen innocentibus prope animis, levissimarumque noxarum reis lustrales illæ catenæ injiciantur. fateor equidem: sed aliud spectat in criminibus, earumque pœnis justitia humana, aliud divina. Illa pacis publicæ, bonique communis rationem habet, illiusque perturbatores & everfores castigandos judicat: hæc divinæ atque infinitæ majestatis respectu ducitur, illiusque violationem in puniendis noxis intuetur. At quantò probrosior est illius immensæ violatio ac despectio perturbatione publicæ pacis, ac bono reipublicæ! Tantò igitur vincula reorum alterius vitæ graviore probro illis sunt, quàm mortalibus sua.

287.
Et diuturnitas.

Adde postremò lustralium diuturnitatem. Ut enim exilii indicti mora addit aliquid ad illius infamiam (quare perpetua exilia probrosissima) sic & custodiæ, & vinculorum diuturnitas, eorum probrum cumulat. Atqui humana vincula, ut plurimum non diuturna, pauca, & fortuitò ad annos aliquot, paucissima perpetua. At lustralis custodiæ vincula per diu miseros constringunt, ad annos scilicet complures, nonnulla ad centenos, imò ad millenos, adeò ut plusquam perpetua, id est vitâ humanâ diuturniora sint, ac proinde eâ quoque ratione miseris animis pendenda ac luctuosa.

§. 4.

Gravitas Doloris à purgantibus flammis, quatenus animas urunt, ex Patribus, ac Theologis expenditur.

288.
SS. PP. de ignis purg. acerbitate.

PRIMUS è Patribus prodibit, qui facile omnium princeps est Augustinus. Is in hæc verba Psalmistæ, in Psal. 37. v. 1. *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me*, furoris divini nomine, damnationem, iræ vocabulo purgationem intelligit, & sic ait. *In hac vitâ purges me, & talem me reddas, cui iam emendatorio igne non sit opus.* Et infra, *Dicitur enim* (nempe ab Apostolo 1. Cor. 3.) *Ipse autem salvus erit, quasi per ignem.* Et quia dicitur *salvus erit: contemnitur iste ignis.* Ita planè: *quamvis salvi per ignem, gravior tamen erit ignis ille, quàm quidquid potest homo pati in hac vitâ: & nostis quanta passi sunt mali.* Hæc est illius oratio. Ex qua patet nulla sceleratissimis hominibus, aut Martyribus illata umquam, aut inferri posse supplicia, quæ purgantibus non cedant. Quod ipsum confirmat lib. de verâ, & falsâ pœnitentiâ c. 18. hisce verbis. *Hic autem ignis purgatorius, etsi æternus non sit, miro tamen modo est gravis: excellit enim omnem pœnam, quàm umquam passus est aliquis in hac vitâ. Numquam in carcere tanta inventa est pœna, licet mirabilia passi sine Martyres tormenta.* Denique idem Præsul Hipponensis rem hanc magis exaggerat Ser. 41. *Sed dicet aliquis, non pertinet ad me, quamdiu moras habeam (nempe in purgatorio) si tamen ad vitam æternam pervenero. Nemo hoc dicat, fratres carissimi, quia ille purgatorius ignis durior est, quàm quidquid potest pœnarum in hoc sæculo videri, cogitari, aut sentiri.* Ex Augustino doctrinam hanc hausere Patres alii; ex quibus Cæsarius idem cum eo tradit iisdem omninò verbis: vide illum Homilia 8. Beda item in Psalmo. 37. ait: *Purgatorii correctionem esse graviolem, quàm quidquid umquam passi sunt latrones, vel Sancti Martyres, vel quidquid gravior homo possit excogitare.* Mitto S. Gregorium Magnum qui in Psal. 5. sic ait: *Pœnitentialem illum transitorium ignem omni tribulatione præsentis existimo intolerabiliorem.* Mitto S. Julianum Archiepiscopum Toletanum; at S. Anselmum silere non possum, nam in suo elucidario dicit ejusmodi esse pœnas expiatrix, de quibus

M

quibus

quibus minimum maius est, quàm maximum, quod in hac vitâ excogitari potest.

289. *Expenduntur dicta Patrum.* Jam observa, mi Lector, in Augustini quidem dictis verbum illud *cogitari*. In Anselmo ac Beda, *excogitari*, & disce flammarum lustralium vim his gravissimis authoribus atrociorē esse omni cruciatu, qui etiam mente capi possit. Atqui capi potest cumulus ille tormentorum, quæ huc usque à condito mundo tolerata sunt, & deinceps ad ejus excidium tolerari à mortalibus poterunt: Deinde capi potest numerus eorum, quæ sufficerent ad infligendas tot mortes, quot arenæ maris satis essent ad complenda immensa illa spatia à tellure usque ad firmamentum. Suntne lustralia acerbiora eo uno, quod omnium istorum acerbiter in se complecteretur? Tu judica, ego quid arbitrer, vix intelligo. Nisi fortè dicam Sanctos illos Doctores velle acerbiter ignium purgantium, non cadere sub distinctam notitiam mortalium, uti neque immensa illa innumeraque tormenta, quamvis utraque cadunt sub confusam. Sed formidini clariùs & meliùs occurri possit, ut opinor, si dicatur verba illa SS. Patrum accipi, ut aiunt, distributivè, non collectivè, id est lustrales rogos acerbiores esse singulis, quæ excogitari possint atrocissimis latronum aut Martyrum suppliciis, non universis. Verùm ut ingenue fatear, neque hæc responsio formidinem prorsus discutit. Cogitari enim potest universa illa supplicia divinitus in unum hominem congesta, ab eo uno tolerari. Itaque adhuc hæreo, si Augustini aliorumque Patrum dictis pressè insisterendum est. Sed enim an sic inhærendum sit, magistra Theologia nos docebit.

290. *Theologi.*

Igitur, ut ad Theologos veniamus, eorum Princeps Angelicus Thomas in 4. distinct. 21. q. 1. a. 1. *Dicendum*, ait, *quod in purgatorio erit duplex pœna, una damni in quantum scilicet retardantur à divina visione; alia sensûs, secundum quod ab igne corporali punientur, & quantum ad utramque, pœna purgatorii minima excedit maximam huius vitæ.* Ita ille. Quem ut solet, tota ejus schola magistrum sequitur, & alii plurimi, quos referre importunum. Contrà, Bonaventura in 4. dist. 20. a. 1. q. 2. ut antea diximus, assertionem illam ita limitat, ut velit, licet ex suo genere pœna illa gravior sit omni pœnâ sensibili huius vitæ, ad eò ut si maximam cum maximâ compares, illa lustralis excedat, tamen à maximâ huius vitæ minimam purgantem superari. Quod quidem simile vero est. Nam si anima solâ ac levi

noxâ veniali inquinata decedat, certè summorum huius vitæ cruciatuum rea multis non videtur. Itaque Suarius etsi de pœnâ damni cum S. Thoma sentiat, de pœnâ sensûs agens rem in ancipiti relinquit. *Quid sentiamus paulatim nunc exponendum.*

§ 5.

Magnitudo doloris piorum manium ab igne, quatenus illos urit, ratione probatur.

291. *Naturalis cruciatus ignis omnium acerrimus.*
ACERBITATEM doloris ejusmodi gravissimam esse, nemo Catholicorum dubitare potest, uti nemo nescit ab ignis quadam ustione eam proficisci: quo modo hæc ustio explicetur. fac enim animas non atrocius in flammis illis purgantibus, quàm jam in corporibus vivis, atque adustis cruciari, cruciatum atrocissimum esse necesse est. Siquidem omnium pœnarum, ut ait Læsius de Perfect. divin. lib. 13 cap. 17. *quas humana natura experiri hætenus potuit, gravissima est pœna ignis. Cum enim cruciatus ex latione corporis, tactu percepta, atque ad temperiei dissolutionem, destructionemque animalis tendente nascatur*, maximus ab igne enascatur, oportet, quandoquidem ignis temperiem illam facillimè dissolvere queat, quippe elementorum valentissimum, atque ad eò omnia domare, atque in se convertere solitum. Accedit, quod cætera, quæ dolorem pariunt, ut plurimum extimas corporis partes, vix intimas, nec nisi paucas, ac lentius afficiunt. At ignis summâ celeritate se diffundit per tenuissimos meatus, atque intimos recessus corripit, subitque: eoque tyrannidem exercet truculentiorē, quò interius ac latius in corpus dominatur. Certè morborum ii acerbissimi, qui caloris plus in corpus invelunt, ii levissimi, qui minus. Et verò frigus tantâ cruciandi virtute pollere nequit, quantâ ignis cum stuporem afferat. Quocirca qui torridas illas Indiarum Regiones peragravit, noster Alexander de Rhodes, faretur sese rigorem nivium, quibus aliquando undique coopertus post reditum è Cochinchinâ pernoctavit, multò faciliùs, quàm illos æstus pertulisse, & constat eos qui frigore euecantur, sine gravi cruciatu emori.

292. *Etiam ex consensu tyrannorum.*
 Quare ignis supplicium semper omnium atrocissimum visum est. Ita Nabuchodonosor cum ad statuarum aurearum, quam erexerat, adorationem omnes compellere statuisset,

re statuisset, quò maximè eos, qui renue-
rent, perterrefaceret, fornacem, in quam
vivi injicerentur, coram succendi iussit.
Ita Nero mortalium truculentissimus, ut
crudeles oculos iucundiùs pasceret, Chri-
stianorum nocta ardentium flammis otio-
sè spectavit. Quin & ipse Deus, ut re-
terrimum omnium flagitiorum gravissimâ
penâ, vel in vitâ hac ad cæterorum terro-
rem puniret, flammâ sulphureas in Pen-
tapolim pluit, omnesque iis involvit. De-
nique supremum iustitiæ divinæ hoc in
orbe munimentum in universitatis huius
incendio & conflagratione statuatur.
Cum ergo tanta vis sit ignis nostratis, tan-
tusque ex naturali eius ustione dolor
erumpat, licet non alium pii manes in suâ
custodiâ perciperent, idque ad breve illud
tempus, quo anima corpori immersa citra
mortem illum perferre potest, profectò
gravissimus foret, & commiseratione dig-
nissimus.

393.
Atrocior
cruciatibus
ignis pur-
gantis est
naturæ suæ
relicti.

At longè aliter illos afficit, aliter ani-
mam corpori coniunctam. Ut enim po-
namus, quod antea asseruimus, ignem lu-
stralem eiusdem cum nostrate speciei ulti-
mæ atque essentiæ, tamen non pauca sunt,
seu ignem lustralem spectes, seu pios ma-
nes, unde maximam lustralis præ nostrate
vim, & acrimoniam existere compertum
est; et si insuper solam utriusque naturam
intueare. Primum est uterque aliis im-
mixtus est elementis, ac materiæ mixtæ
uterque adhærescat; tamen nostras ac vul-
garis ignis, cuius vim tactu percipimus, è
lignis accendi solet, atque adeò multum
terreni, multum aquei habet, ac proinde
tantumdem frigidi humidique. Contra
verò lustralis flammæ fomes ac pabulum
non aliud quàm sulphur ac bitumen est,
quod utrumque, quia, ut diximus, igni ma-
ximè affine, illius acrimoniam non remit-
tit, sed potius exacuit. Sed fac nostra-
tem pice, aut sulphure, fac & simul bitu-
minè nutriti; tamen plurimum adhuc
purgatorio acrimoniam concedet. Enim-
verò Purgatorius cum sit copiosissimus,
totusque per omnes partes agat in pios
manes, vim maximam exerit in singulos.
Cum etiam undique conclusus, & in ar-
ctum redactus sit, procul dubio vehemen-
tius urit quàm si liberius diffusus esset. Est
enim, ut Philosophis perspectum, vis con-
iuncta fortior. Cum denique nullum in
eo carcere contrarium saltem intus, & in
visceribus patiat, hinc quoque ejus atroc-
itate vehementer ingravescit. Postremò
licet tellure, atque innato illi frigore cir-
cumvallatus sit, non modò non propterea
languescit, sed quadam antiperistali im-

potentiùs furit, quemadmodum ignem
calci inclusum cernimus affusâ aquâ po-
tentiorem insolentiorumque fieri.

Jam quod attinet ad pios manes, seu ad
animas corpore solutas; constat quoque
longè potentiùs atrociusque in eas ignem
sævire, quàm in corpori conjunctas. Si-
quidem anima corpori conjuncta eatenus
patitur ab igne, quatenus corpus ab eo-
dem læditur, sive quatenus ignis in corpus
agit. Atqui in illud agere nequit virtute
totâ; primo enim actionis momento resi-
stet igni corpus (quippe frigidum, & humidum
constans, quæ sane igni contraria sunt)
atque adeò resistendo, in ignem etiam ip-
sum agit, carpitque aliquid illius siccitatis
ac caloris; iraque vim ignis elidit. At
anima separata, nihil habet, quod igni ad-
versetur; nihil igitur, quo in illum agat;
quòve vim ejus infringat, ac proinde vim
illam, & acrimoniam totam excipit. De-
inde sic argumentatur Angelicus Doctor
in 4. dist. 21. q. 1. *Cum dolor non sit læsio,
sed læsionis sensus; tantò magis aliquis
dolet de aliquo læsivo, quàm magis est
sensitivus, unde læsiones quæ fiunt in locis
maximè sensibilibus, sunt maximum do-
lorem causantes. Et quia totus sensus
corporis est ab animâ, idè si in ipsam ani-
mam aliquod læsivum agat, scilicet proxi-
mè, seu ut loquuntur, immediatè, de neces-
sitate oportet, quòd maximè affligatur.* Ita
ipse. Et sanè dolorem animæ per corpo-
reos hebetesque sensus acceptum, he-
betiorem oportere esse, quàm proximè
in ipsâ receptum, quisque facile conce-
det. Adhæc dum ignis in corpus agit,
non æquè statim in omnes illius partes, sed
priùs in extimas, posteriùs in intimas sævit,
numquam in totum simul. Et licet sta-
tim, anima tota, quippe partibus carens,
illico crucietur, non tamen tam graviter,
quàm si totum simul corpus perureretur.
At in pios manes, animasque corpore libe-
ras, totam statim sævitiam suam exerit;
utique perinde, atque si penetratis illico
omnibus corporis partibus, animam illi
coniunctam discrucietur.

Sed nihil æquè hoc in genere exaggerat
sensem doloris ab igne lustrali; quàm quod
continenter & æqualiter animus ab eo tor-
queatur: secus dum hac in vitâ à nostrate
torquetur. Nam cum hic spiritus anima-
les ad sensum necessarij sint, & ardoris vi
continò continenterque dissipentur,
efficitur quoque ardoris sensum paulatim
minui, primoque dumtaxat aggressu acer-
rimum esse, quoque vehementior est ar-
dor, dolorque, eò citius sensum penitus
obstupescit & extinguui; præsertim cum &
organum

294.
Maximè
quòd sævi-
at in ani-
mas corpo-
re liberae.

295.
Maximè
quòd lu-
stralis sem-
per urat,
affligatque.

organum tactus ardore isto statim destruitur. At animus nudus minimè indiget ad sensum doloris eâ spirituum ope, solusque in se vim & ferociam ignis excipit. Quare nihil est cur nutescat dolor, cum nihil sit, cur illius causa, acrimonia nimirum ignis lustralis, remittat. Quò pertinet Hilarii commentatio in Psal. 118. ubi explicans illa Regii Prophetæ verba, *Concupivit anima mea desiderare iustificationes tuas*: sic inter alia dicitur. *Purgatorium vocat indefessum ignem, in quo gravia sustinentur supplicia, per quæ anima à peccatis expiantur.* Ut intelligamus ignem illum ad cruciandum semper æquè expeditum, semper, & indefatigabiliter, æqualiterque, quantum in ipso est, & extra omne impedimentum exercuciare.

296. *Conclusio paragraphi.* Quæ cum ita sint, licet daremus in igne purgante id solum prodigii inveniri, quòd in animas spirituales ipse incorporatus agat, licet, inquam, concederemus nihil illius acrimoniæ naturali divinitus accedere, fatendum tamen esset multò amplius ab illo pati animas separatas, quàm corporibus conjunctas, etsi æquale doloris spatium in utrisque ponatur. Confitendum quoque esset minus doloris ab atrocissimis hujus vitæ tormentis adferri posse, etsi multa simul admoventur, quàm ab igne purgatorio inferatur, pari, ut dixi, tempore. Quippe quòd singulorum tormentorum acerbiteriam vincat acerbitas ignis nostratis in corpora sævientis, & quòd insuper lustralis nostrate plurimis partibus sit acrior, denique quòd animus corporis vinculis expeditus ad ejus sævitiam excipiendam longè sit paratior. Imò ex iisdem sequitur minimum animorum ab igne tormentum maius esse maximis hujus vitæ suppliciis, si vis ejus nativa illi integra relinquantur.

297. *Et tamen vis nativa ignis lustralis divinitus augeri potest.* Cæterum eadem vis saltem, ut plurimum vehementer divinitus augetur. Etenim agit in animas ignis, ut justitiæ, potentiaque divinæ instrumentum, unde non tantum habet, ut eas utcumque spirituales, physicè, ac realiter torqueat: verum etiam ut supra naturalem acerbiteriam torqueat, idque pro meritis singulorum. Etenim receptissima Philosophis juxta ac Theologis sententia est, Deum posse virtutem causarum conditarum evehere ad agendum id, quod eam longissimè superat. Quâ hypothesi, ignis lustralis in modum instrumenti se habet, quo immensa illa potentia ad pios manes cruciandos utitur. Atqui instrumentum, malleus v. g. aut lapis, aut gladius, manu, ac virtute gigantæa adactus, longè fortius ferit, quàm vulgari

dexterâ. Ita Bullonii Ducis gladius ejus fortissimâ dexterâ inflicto cameli caput præcidit, & Gregorius Castriotus, sive Scanderbergius, acinace suo medios turcas, sive transversim, sive à capite deorsum versus discindebat. Atque ita ignis purgatorius manu ac virtute divinâ assumptus, longè potentius, acerbiusque perurit pios manes, quàm ingentia vi posset. Quam vim maximè significant illi, dum ore Jobi ingeminant solemne illud suum carmen, *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.* Constat enim invictam illam Domini manum in duplum, triplum, septuplum, centuplum, imò in immensum innatam illam ignis acerbiteriam amplificare posse.

298. *Imo augetur.* Et verò recipia amplificare non pauca comprobant. Etenim cum ratio injuriæ Numini factæ, (quæ ratio etiam omnifaltem non levissimâ culpâ continetur) propter immensam ejus majestatem, nescio quid infiniti fortiat, atque adeò superioris ordinis sit, quàm ingentia illa ignis acerbiteria, & præterea cum in alterâ vitâ solvendum sit ad ultimum usque quadrantem, id est, commensâ culpæ pœnâ persolvendâ, consequitur primum innatam illam acerbiteriam multò minorem esse, quàm ut ex æquo culpam puniat. Deinde multum ei accedere debere atrocitatis, ut ad eam mensuram perveniat. Et quamvis pœna culpæ omnino non æquiparetur, quòd citra condignum, ut aiunt, defunctos puniat, tamen ad expositionem ultimi illius quadrantis, paritas aliqua culpam inter & pœnam admittenda est, atque adeò pœna lustralis debet esse atrocissima. Accedit quòd pœna præmio respondere debeat, & justitiæ intersit bene ac malè gestis, quòd quæque merentur, rependere. Quare cum bene gestorum, etiam minimorum, præmia tanta sint, ut ea, aut eorum similia, nec oculus viderit, nec auris audierit, nec mens humana excogitarit, consequitur malè gestorum pœnas ejusmodi esse, ut neque sub oculos, aliūve sensum, aut sub intelligentiam humanam cadant, atque adeò supra naturam assurgant, ac graviores sint iis, quas ignis naturæ vi posset inurere, cum hæ cadant sub experientiam. His adde quòd hac in vitâ, regno utique misericordiæ, noxæ, vel veniales, morte, quâ malum, teste Philosopho, nullum horribilius est, non rarò castigatæ sint. Igitur in alterâ vitâ, ubi plurimum justitiæ, parum misericordiæ, conceditur, pejora morte tormentata illas manent, & proinde etiam ignis vulgari

Patrocinium Defunctorum. Lib. I. 93

vulgarī tormento graviora; præsertim cum ignis tolerantia mors recte redimatur. Sæviet ergo ignis non innata dumtaxat vi, sed aliqua luperiore ei divinitus impressa.

299. *Præsertim in culpas mortales.* Quod si verò tantam vim in culpas veniales, exerendam credibile est, nullo modo dubitandum, quin acerbior exeat in mortales, etsi jam condonatas. Ut enim harum malitia infinito spatio distat à malitia venialium; ita pœnæ gravitas etiam condonatis debet à pœnâ venialium etiam condonatorum longè maximo distat intervallo: Quod argumentum & fortissimum est, & ingentem ignis expiatorii atrocitatem in mortalium reos ostendit.

300. *Expenditur eius acrimonia.* Præterea sic arguo; supra naturæ virtutem, & nimium quantum desæviet ignis ille quo Deus in Deuteronomio. cap. 32. ait, *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima, devorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet.* Ubi sermo est de igne, quo hæc universitas conflagrabit. Quæ admirans S. Ephrem Serm. de iis, quæ post crucem revelanda sunt, sic exclamat. *Quomodo tunc fratres mei carissimi sustinebimus, quando videbimus igneum fluvium ab ortu solis usque ad occasum cum furore manantem, & instar ferocis asperique maris montes, & valles devorantem, terram omnem, & quacumque in eâ sunt exurentem?* Quæ omnia non possunt brevi, ut fiet, tempore perfici, nisi ignis ille aliquid virium divinitus accipiat, quandoquidem non pauca sine mixta, quæ diutissime fortissimeque igni reluctantur. Igitur, & eadem virtute divinâ, purgantes flammæ in pœnam piorum manium armandæ sunt. Enimverò hoc novissimo igne, justorum reliquæ sordes purgandæ, & damnati eodem involuti, in orcum detrudendi sunt.

301. *Varius ab eo cruciatus.* Postremò idem confirmat, & exponit varius ab eodem igne cruciatus. Nam si naturalem dumtaxat virtutem urendo exercet, cum sit causa necessaria, omnesque animas æquè sibi expositas, minimeque resistentes inveniat, omnes æquè adureret, cruciaretque. At longè aliter evenit. Nam ut inquit Augustinus. Homil. 16. de Resurr. lib. 50. Homiliarum. *Hi qui temporalibus pœnis digna gesserunt, de quibus Apostolus dicit; Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit, quasi per ignem, per fluvium igneum, de quo Propheticus sermo memorat, & fluvius igneus curreat ante eum, per fluvium, inquam, igneum, & vada ferventibus*

globis horrenda transibunt. Quanta fuerit peccati materia, tanta erit transundi mora, quantum exegerit culpa, tantum sibi ex homine vindicabit quædam flammæ rationalis disciplina, & quantum stulta iniquitas suggererit, tantum sapiens pœna desæviet. Nec refert, quòd iste locus de novissima mundi conflagrationis igne à nonnullis accipitur. Nam & ille, ut diximus, divinæ justitiæ, potentiaque instrumentum erit, & justorum reliquas sordes purgabit, atque adeò quod de illo dixit, diceret de Iustrali Augustinus. Et verò Paulinus Epist. 9. ad Severum Purgatorium vocat *ignem sapientem*, & quodam in carmine *ignem arbitrum* nuncupat, scilicet quatenus pro cuiusque meritis vehementiam suam vel intendit, vel remittit, non suapte quidem sponte, sed divinæ justitiæ, cui omnino subicitur arbitrato, & attemperatione.

Atque hoc potissime pacto nostras hic ignis cum purgante, aut avernali collatus, ignis pictus dicitur. Qui loquendi modus, jam olim à S. Polycarpo Presbytero usurpatus est in vitâ S. Sebastiani, à Carthufiano item, aliisque. Et deinceps ab illustrissimo Ecclesiæ martyre, Thomâ Moro in aureo opusculo, Quod supplicationem animæ inscripsit, ubi sic habet, *Ignis ille purgatorius non minus calidissimum, qui unquam in hoc mundo exarsit, ignem calore suo superat, quàm calidissimus ille ignis depictum in pariete ignem suo excedit calore.* Ita ipse. Hac quoque ratione SS. Patres, quos antea protulimus, affirmant minimum ab igne Iustrali cruciatum, acerbiores esse maximo, qui hac in vitâ possit excogitari. Ex quibus omnibus D. Thomæ sententia, nimirum minimam purgatorii pœnam, maximâ hujus vitæ, atrociores esse, affatim probata esse videtur, si quidem illa de acrimoniâ suanihil remittat, quod aliqui Theologi volunt, ut videlicet pii manes eò citius purgentur, quò acrius.

302. *Hoc pacto nosse ignis pictus respectu purgatorii.*

§. 6.

Eadem gravitas ex oraculis, & Sanctorum ostentis, & ex sensu, contactuque piorum manuum comprobatur.

PARS PRIMA.

Oracula, & ostenta.

ORACULA vocamus, quæ vulgus revelationes. Inter hæc autem eminent, 303. Revelationes SS.

nent, quæ ore S. Birgittæ edita sunt. Illa porrò lib. 6. cap. 2. Christum hæc secum locutum affirmat, de quodam pœnis purgantibus adjudicato. *Sic in purgatorio amarum habebit anima eius supplicium, quod nullus mortalis est, qui possit illud cogitare. Ac postea: quid ergo patientur illi, qui omnem voluntatem suam habent in mundo, & nullis tribulationibus fatigantur?* Ita ipsa. Beata quoque Joanna de Cruce ex ordine S. Francisci, & ipsa Cælicum allocutione illustris, & Iustalium suppliciorum acerbiter sæpenumero divinitus edocta, tantam esse asseverabat, ut omnes hujus vitæ cruciatus exsuperet. Et B. Magdalena Pazia vitæ P. 2. c. 13. quondam divina in ecclasi. *Omnia, inquit, tormenta quæ passi sunt Sancti Martyres, fuere tamquam amœnus hortus iis collata, quæ infliguntur in purgatorio.* Catharina verò Senensis vitæ cap. 30. *Anima, inquit, intelligens purgatorium ad expiandas, & diluendas imperfectiones constitutum, libens ad divinam dispositionem se in id demittit, putatque admodum clementer secum agi, & tamen purgatorii acerbitas omnem intellectum humanum superat. Atqui anima amore flagrans plura facit imperfectionem, quàm Purgatorii pœnam, licet usque aded diram, ut quidquid in hac vitâ cognoscere, eloqui, & experiri, atque eâ de re credere possumus, si cum ipsamet comparantur, mihi videantur mendacium. Vnde tamen si hæc sum coacta proferre, tamen confundor re tantâ, longè minùs quàm cupiebam declarata.* Hactenus Genuensis. Denique Pater æternus D. Catharinæ Senensi cap. 3. dialogi. *An ignoras, ait, filia quod omnes pœna, quas anima sustinet, vel sustinere potest in hoc sæculo nullo modo condigna ad culpam etiam minimam puniendam, quoniam offensa, quæ mihi fit qui sum bonum infinitum, procul dubio satisfactionem exigit infinitam.*

304.
Ostent.

Consonant, quæ B. Veronica ex Augustinianis Sanctimonialibus pronuncia- vit, postquam ei flammæ expiantium gravitas ab Angelo commonstrata est. Nam ut scribitur in vitâ illius lib. 3. c. 10. *Postquam ab illa visione ad corporea officia, sensusque rediit, vehementis tristitiæ, timidi doloris, ingentis que horroris signa dedit manuum percussionibus, motu capitis, vocæque flebili, & dixit, heu! heu: quas hodie pœnas, quædè tormentorum genera vidi, ab iisdem tortoribus, qui sunt in inferno inflata, eodèque igne inferni!* Hæc cum diceret, inter verba solo delabitur Veronica, febris vehemens Virginem arripuit totòque corpore virgineo signa velut igne

micantia, magnitudinisque instar palmæ manus apparuerunt; ita sunt magna, & inexcogitabilia tormentorum genera in Purgatorii ignibus. Hactenus vitæ illius Author. Huc quoque pertinet, quod de S. Catharina Senensi memoriæ proditum est, visam abs illâ foretem suam in gravissimis Purgatorii tormentis, ob mundum muliebrem, culpationemque vestium apparatus Sanctæ illi persuasum. Sed rem nostram maximè confirmant, quæ spectavit, narravitque, postquam ad vitam revocata est, Diva Christina, hæc apud Cantipratanum verbis. *Statim ut è corpore excessi, animam meam susceperunt lucis ministri, Angeli Dei, deduxeruntque illam in locum quemdam obscurum, & horridum, animabusque hominum refertum. Quæ verò tormenta eo in loco conspexi, ea tam immania & acerba fuere, ut nullus possit sermone exprimere. Vidi illic non paucos vitâ sanctos mihi, dum viverent, non ignotos, valde autem miserata ego animas illas miserabiles, quarebam quis esset iste locus: suspicabar enim tartarum esse. Responderunt mihi duces mei, locum esse purgatorii, ubi erant peccatores, quos in vitâ quidem peccasse pœnitisset, sed non satis scelerum suorum meritas pœnas dedissent.* Hactenus Christina. Affinia sunt, quæ refert Blossius in Conclavi animæ cap. 13. de monacho quopiam in paucis pio, oculato, ut aiunt, purgantium cruciatuum teste. Quem sic locutum asserit. *Nulla hominum lingua exprimere, nulla asfirmatio concipere potest varietatem, multipliciter, & gravitatem suppliciorum, quibus me aspiciente, purgandi subdebantur. Testis mihi est Deus, quia si quis me, & omnes caros meos affecisset omnibus iniuriis, & pœnis, quæ possunt homini hac in vitâ irrogari, vel etiam occidisset, & viderem eum deputari tormentis à me conspectis, ego millies, si fieri posset, mortem pro eius ereptione subire paratus essem. Aded pœna illa, quas in purgatorio vidi, excedunt mensuram & modum cuiusvis doloris, angustia, & amaritudinis, & miseriæ huius vitæ.* Hactenus ille. Quibus haud parum fidei accedit, si expendatur quod tradit antiquus Author apud Augustinum tom. 2. Quem Authorem aliqui Cyrillum non rectè nuncupant. Nimirum audivisse se ex quopiam per saccum D. Hieronymi ad vitam revocato, cui pœnæ Iustales compertæ, perspectæque fuerant, omnia hujus vitæ tormenta cum minimis Purgatorii collata, instar solatii esse. Quippe si quis mortalium hæc Iustalia expertus foret, non dubitaturum omnes hujus vitæ cruciatus

Patrocinium Defunctorum. Lib. I. 95

ciatus ab Adamo eo usque toleratos, ad mundi exitum subire potius, quam minimâ inferni aut Purgatorii poenâ dieculâ spatio cruciari. Quæ etiam confirmantur ex actis S. Liduinæ. Oraverat illa Deum pro animæ cuiusdam ex purgantibus flammis liberatione; quando hæc Divæ viventem se stitit, quasi immani ardenteque putco emerita, tanto, tamque horribili cruciatu ignis eam depascentis, ut Liduina, ejusmodi tamen spectris non insueta, pavore consternata ab ecclasi ad se redierit, ipsumque illius cingulum hispidum, crasumque, quo renes de more accincta erat ad poenam voluntariam, disruptum fuerit. Rogantibus autem amicis, qui se in eo raptu habuisset, respondit, non se omnia hujus mundi bona simili horrore empturam. Ex quibus manifestum est quàm durum sit hujusmodi cruciatum perpeti, cum tam terribile eos vel mente conspiciere. Certè Colganus refert in Histor. SS. Hiberniæ, Regulum quemdam Hibernicæ Gentis vitâ functum cum S. Corporeo appareret, dixisse tanta esse piorum manium vel minima supplicia, ut tartareis paria illis videantur. Quamobrem quæ Tondalus quidam apud Carthusianum de. 4. noviss. c. 21. perhibet se vidisse in purgatorio, bestiâ nimirum horribilem, cujus ventri animæ immerse dirissimas poenas dabant, & velut canum, urforum, Leonum, serpentium, & aliorum truculentiam animalium perpetiebantur. Item carnifices cum cultris, securibus, dolabris, falcibus, terebris, & hujusmodi crudelitatibus instrumentis: item alia, que videre sibi visi sunt alii, non aliud significabant, quàm crudelissima, quæ fingi animo, & exerceri possunt apud mortales supplicia, non quidem ea ipsa per sese, sed in igne purgatorio eminenter, ut aiunt, contenta reperiri. Postremò anima Fratris cuiusdam Dominicani R. P. Stanislao Kolkoka in Polonia asseruit ignem nostratem instar aura tenuis sibi videri.

Porro ejusdem ignis atrocitas ex piorum quoque manium sensu de illius diuturnitate colligi potest. Nam quò tormentum est acius, eò, dum sentitur, diutius sentiri videtur. Atqui diecula tormenti annus, annus autem plura annorum millia fidelibus animis esse videntur. Sed rem ex ipsis discite. Boverius PP. Capucinatorum Historicus anno 1586. memorat fratrem Constantinum à Salvatore virum plane sanctum nonnullis post obitum diebus Patri cuidam apparuisse, & de salutis suæ rebus interrogatum, inter alia hæc dixisse. *Heu! Heu frater! quàm districta Domini iudicia sunt, atque ab hominum sensu ac sententiâ*

longè remota! Quæ enim viventibus virtutes videntur, à Deo plerumque qui rectè omnia metiri novit, vitia reputantur. Ego quidem Dei miseratione salutem consecutus, iam caelesti gloriâ fruor. Verumtamen in purgatorio igne triduo poenas exsolvi, quæ trium annorum spatium diuturnitate æquare visa sunt. Tum geminam eorum causam reddidit: prior quò diuturno in regimine non paucas maculas, quas nec maculas putabat contraxisset: altera nominatim, quò in animi relaxationibus indulgentior æquo in subjectos fuisset, unde nonnulla dissolutio enata esset. Aliam historiam narrat idem Author anno 1567. de quodam alio fratre defuncto, cui dimidiatæ horæ intervallum, quo missa pro eo facta fuerat, plus anno durasse visum sit.

Celebre est quod Cantipratanus refert lib. 2. Apum cap. 54. de quodam defuncto, qui cum per tres dies cruciatus purgatorii, anno languoris præoptasset, & jam mortuus unicum diem in eo hæssisset, Angelum fraudis insimularit. Quippe ratus præ supplicii atrocitate multos annos sese istic ultum fuisse, malueritque usque ad iudicii extremi tempus, longè quàm prius aciori morbo consistari. Quam historiam Alberto magno fuisse compertam narrat Cantipratanus. Sed ego quidem salvo meliore iudicio, existimo citra mortem, & extra purgatorium totum hoc peractum. nec enim cadit in pios manes Angelum fraudis arguere, aut, ut loquitur Author, *seductorem* illum appellare. Atque hanc meam opinionem, hac historiâ confirmo. Sodalis quidam Parthenius ex Paraquariâ de vitandis levibus noxis sæpe admonitus, etiam intentato purgantis ignis terrore correctionem negligebat, quando Superis placuit, hac eum ratione ad officium urgere. Nocte quadam splendidos juvenes sibi adstare conspexit: iisque medium virum è Societate. Tunc illi, *Nunc*, inquit, *te docerimus, quàm non contemnenda sint piaculares flamma*, correptumque strato in ardentem rogam conjiciunt, quintâ post, ut aiebant, die extrahendum: flammæ ille vix senserat, cum exclamare cepit se per plures annos in iis jacuisse; *Falleris*, reponunt, *nondum dimidiati quadranti pars effluxit, discite deinceps illas non floccipendere.* hisque dictis sese subduxere. At hic totus sudore diffluens, & adhuc æstuans ad lucem usque, scilicet meliora proposuit, postque insigni noxarum correctione ostendit non inane visum fuisse. Ita litteræ Paraquarienses anni 1630. Quod totum

306.
Alterius à
Cantipra-
tano, &
excussit.

305.
Sensus pio-
rum mani-
um.

totum cum citra mortem, extraque purgatorium peractum sit, scilicet vi imaginatricis facultatis, omnino credibile est priorem narrationem eodem pacto accipiendam esse, maxime cum Carthusianus referat Franciscanum quemdam, virum alioqui inclitæ virtutis, nocte quadam in spiritu, ut aiunt, post matutinas preces sensisse purgantes flammam, cumque antepulsum ad primam, sibi redditus esset, existimasse centum & quinquaginta annis sese in iis versatum fuisse.

307.
Mira historia.

Rem miram narrat Chrysofomus Henriquez, quæ peritorum ingenia exercent. En ipsius verba. *Cum B. Willhelmus Villariensis Abbas in Brabantia ad generale Capitulum iter arripuisset, accidit ut quidam Conversus infirmitate prægravatus Superiorem advocans eidem confiteretur, quoddam inter cetera peccatum, cuius absolutionem Abbas sibi reservaverat. Quo audito Superior existimans mortis non imminere periculum, dixit ei quiddam peteret ab Abbate suo absolutionem de illo delicto. Quid moror? ingravescente infirmitate ex hac vita discessit in verâ contritione, & afflictione cordis, quod quidem ita inopinatum accidit, ut nec Superiorem vocare, nec confessionem reiterare valeret. Cum autem Abbas de Capitulo redisset, & sequenti die orationibus, & sanctis meditationibus vacasset, spiritus defuncti nuper Conversi apparuit illi. Porro Abbas viso illo, & præmissis Benedicite, inquirere cepit de statu suo. At ille. Cum recessisses, inquit, à nobis, mandatum accepi à Superiore in confessione, quiddam peterem à vobis benedictionem pro hoc delicto; ecce venio, & vestram benedictionem instanter exoro, & desidero. Qua accepta ab Abbate iterum requirit defunctus, quid debeat facere, ut ab illa culpa mundeatur: cui Abbas præcipio tibi, inquit, quiddam permanens per annum integrum in purgatorio. At ille exclamare cepit, & dicere, heu me! Pater, quare tam duram tulisti contra me sententiam? Ego potius eligerem septem annis in ignita fornace Villariensi cruciari, quam per unum integrum annum esse in purgatorio; & oratio Dominica semel dicta sufficeret. His auditis Abbas vehementer contristatus, absolvere eum voluit à simili pena. At ille: Non est, ait, in tua potestate liberare me: tu tuam sententiam tulisti; lata permanet: precibus autem, & aliis obsequiis evadere potero penam istam, & his dictis subito non comparuit. Abbas vero intrans capitulum narravit monachis, quæ facta fuerant circa mortuum fratrem, rogans eos per viscera misericordie Dei, qui-*

bus visitavit sedentes in tenebris, & in umbra mortis, quatenus rogarent Dominum pro ipsius liberatione, & ut deinceps cautius se haberent in confessionibus audiendis, & in penitentis iniungendis, admonuit. Hæc Henriquez in floribus SS. Cisterciensium. Quæ, ut dixi, multam admirationem creabunt, sive quod mortuus petat absolutionem à culpa reservatâ, sive quod penitentiam: sive quod Abbas tam severam imponat: quæ omnia præter ordinem fieri perspectum est.

PARS SECUNDA.

Contractus ab igne Defunctorum, eiusdem acrimoniam demonstrat.

POSTREMO exustio illa ab igne in animas agente, quæ in testimonium ingentis doloris subinde proposita est, in eundem finem à nobis exponenda est. Itaque quemadmodum ab igne lustrali in remotum agente, animæ, quæ hoc in orbe versantur, divinitus exuruntur, ita dicendum est ustiones ejusmodi ab eodem similitudine profectas esse: Quare cum carnem, aut lignum, aut quid ejusmodi solo tactu istius ignis celerrimè pervadi, exurisque audimus, opinandum vim illius acerrimam esse, atque adeo acerrimè animas cruciare. Porro præterea quæ superius attulimus numero 269. Petrus Damianus libello de miraculis ad Desideriû ita narrat. *Coloniensis clericus fluminis vadum traiciens, obvium habuit S. Severinum (Pelegrinum malunt alii) Episcopum iam defunctum. Admirans igitur tam sanctum virum ibi demersum, ab eo petiit, quid ibi ageret. Respondit vero Severinus: da mihi manum, & quæ circa me sunt, non auditu disce, sed tactu. Cumque datam manum fluctibus impressisset, tantus eam ardor absorbuit, ut undique carnes resoluta diffunderent, & ossa nuda vix hærentibus articulis remanerent. Petiitque Clericus qua ex culpa tot tormentis affligeretur, responsumque habuit: non aliâ, nisi, quiddam Canoniarum horarum pensum aula curis distractus indevoitè percurrens, sed si sacrificia pro se obtulerit, inde se evasurum sperare. Simile est quod Vincentius Belvacensis lib. 25. cap. 69. commemorat de duobus Clericis Nametensibus. Convenerat inter eos, ut qui prior diem obiisset, superstitem de Purgatorio igne certiozem faceret. Itaque cum alter decessisset, alteri visendum se per quietem præbuit, guttulamque ignei, quo ardebat, liquoris, illius fronti instillavit: quo excitatus incredibilem persensit dolorem.*

His

308.

Contractus ignis exuritur.

309.
Dominica-
ni.

His affine est quoddam prodigium, quod in Poloniâ contigit. Cùm R. P. Stanislao Kolcockæ, Ordinis S. Dominici, viro inter suos sanctimonix laude illustri, anima quædam fratris nuper defuncti videndam se præberet, incessit illum cupido sciendi, quantæ esset acrimonix ignis ille, quo anima aiebat se flagrare. Athæc, Ignis alii, respondit, auræ tenuis locum tenent, si cum ardore meo componantur. Tum Stanislao experiri se velle ait illum in corpore mortali cruciatum; modò vel sic aliquid decedat pœnæ peccatis suis debita. Et anima, Non est, inquit, mortaliū infirmitas ferendo tantam acerbisatem. Si tamen perstas in sententiâ, volam manus expande, & sudoris mei guttulam excipe, ac me sacrificiis tuis iuva, fratribusque suade fugam noxarum, quibus tanta pœna redditur. Protendit ille manum, & igneam velut lacrymulam excepit, subitoque immensè doloris impatiens vociferari cœpit, ac semianimis in terram corruit. Accurrere fratres clamoribus, & ejulibus exciti, eumque prope jam defectum reperere, crebrisque fomentis animam retinere fugientem. Interea causam tanti doloris percunctantur: aperit Stanislao, admonet officii, ne pari pœnâ plectantur, jubetque casum, ac sensum posteris pervulgari. Annum superstes fuit, & integrum doloris illius reliquias persensit, ac tandem piissimè finiit. Vide Bzovium ad annum Christi 1590. numero 26. Ubi adverte dictum ab animâ, mortale corpus doloris, quem ipsa sentiebat, incapax esse, atque adedò intellige ignis illam guttulam in Stanislai manum vim suam totam non exeruisse, licet tantoperè illum tamque diu cruciârit.

310.
Recens
exemplum.

Sed recentissimum, & testatissimum est quod subijcio. Quippe in oculis Hungariæ, nominatimque urbis Præburgensis, contigit anno 1641. & auctoritate Illustrissimi Archiepiscopi Strigoniensis post accuratum testium juratorum juridicum examen, insigniumque Theologorum consultationem munitum. Igitur Præburgi (Hungariæ civitas est ad Danubium sita: Viennæque Austriæ decem miliaribus dista) Joannes Clemens, vir honoratus inter suos, & Castellum cujusdam extra civitatem positi iudex, postquam Lutheri castra quatuor & quinquaginta annis securus fuisset, Catholicam fidem complexus circiter sexagenarius piè obiit. Vix ab obitu fluxerat mensis, cùm puellæ, quam Regnam Fiskerein nominabant ex oppido Halstadiensi, spectandum sese obtulit, ac deinceps, & ipsi & aliis centies, aut cir-

citer, vel auditus, vel visus est. Porro in tesseram boni spiritus, rogatus ut crucem formaret, crucem igneam cistæ ligneæ, quam mantile tegebat, manu impressit, simulque igneam manus figuram. Tum alterum signum pariter rogatus, mappam alteram, & subjectum ei asserem contactu dexteræ adussit, denique vasi aquæ lustricæ testaceo triplicem crucem circa oram induxit.

311.
Conclusio.

Ex quibus omnibus acrimonia ignis quò flagrabat se prodit. Fac enim ardentissimum ferrum ligno, quod mantili operitur, imponi, non statim ligno figuram suam inuret; sed priùs aliquamdiu cum mantili luctabitur. Verùm eandem ipsam acrimoniam adustio illa, denudatioque manus illius clerici, cui S. Pelegrinus sese videndum objecit, maximè demonstrat. Experimentiâ enim constat carnem cacabo, calidissimâ licet aquâ referto, injectam, non illicò, sed lentè excoqui, neque nisi diurnâ admodum concoctione ab ossibus diffuere. Cæterùm in hisce omnibus actionem ignis Purgatorii, tartareive temperari, satis, ut opinor, patet ex vi illius ignis supremi, qui brevissimo tempore universitatem hanc, atque adedò saxa, metalla, & quidquid igni impervium videtur, ad ima usque, & omninò pervadet ac peruret. Quem ignem in tartara simul cum damnatis devolvendum superius asseruimus.

§. 7.

Acerbitas cruciatus ab igne purgatorio confertur cum Hujus vitæ cruciatibus.

P R Æ F A T I O.

QUÆ hæcenus de gravitate lustralium tormentorum differuimus, non modò illustrari, sed & magis expendi poterunt, si ea cùm gravissimis hujus vitæ cruciantis componantur. Ut enim præsentia mala vehementius, quàm futura mentem feriunt, ita etiam quæ sub sensus cadunt, magis, quàm quæ sub solam intelligentiam. Cùm ergo constet, & rursus, ac evidentius demonstrandum sit purgantes pœnas, ut minimum æquare dolores mortaliū, imò, & admodum eos superare, hi nimirum sub oculos subjecti, purgantium pœnarum vehementiorem sensum, & majorem piorum manium commiserationem ingenerabunt.

N

P A R S

PARS PRIMA.

Contentio cum morbis.

312.
Morborum
ingens nu-
merus.

PRIMUM igitur de morbis ago, quorum cruciatus, ceterumque latronum, ac Martyrum suppliciis longè gravior, tamen minus invisus est, & tolerabilior censi solet. Atque ut de eorum numero nihil certi definiam, cum multi supervenerint veteribus medicis incogniti, & hodieque non rarò peritissimos medicos lateant; tamen eorum ingens multitudo paucis attingenda est. Enimverò tot sunt, quot corporis partes; nam ut singulæ proprios habent affectus, sic oculorum proprii sunt morbi; sic aurium, sic stomachi, sic cæterorum. Atqui oculi tot sibi proprios numerant morbos, quot annus dies; quid censendum igitur de totâ partium omnium multitudine morborum? Etenim cum singularum partium sanitas sit in propriâ temperie (alia est enim cerebri, alia stomachi, alia hepatis, & reliquarum) tot morbos esse necesse est, quot temperiei illius perturbationes. Adde causas morborum efficientes esse permultas sive intrinsecas, sive extrinsecas, & Aetio Authore lib. 3. de atrabile, *solum libidinem procreare exsolutionem virium, cruditates, hebetudinem sensuum, oblivionem, tremorem, articuloꝝ dolorem, renum & vesicæ morbos, oris graveolentiam, dentium dolorem, gurgulionis inflammationem, ulcera in membris, ac phisim.* Denique medici ipsi importunis medicamentis nova morborum genera, novasque mortes cudunt. Quippe, ut Plinius aiebat, discunt periculis nostris, & experimenta per mortes agunt, medicoque tantum, hominem occidisse, impunitas summa est. Certè Hadrianus Imperator moriens illud Menandri dixit. *Turba medicorum Casarem perdidit.* Et extat illud Stratonici medico falsè illudentis, *Laudo tuam experientiam: quia non finis infirmos compurescere, sed illos statim è vitâ liberas.* Quamquam autem illud vitii non medicinæ sit, quæ à Deo ad valetudinem tuendam restituendamque condita fuit, tamen & hanc, ut id assequatur, colluctari contra improbitatem humorum, atque ad eò vim, & molestiam agris corporibus creare necesse est.

313.
Et acerbi-
tas.

Sed si remedia morborum acerba, quales ipsi morbi, quamque molesti sunt? En Rex Hebræus Ezechias in carmine Eucharistico pro valetudine recuperatâ morbum suum leoni comparat. *Quasi leo, inquit, sic contrivit omnia ossa mea.* Quem

in locum Adamus, *hoc sentiunt, ait, qui vehementibus astuant febribus, harum enim interior ignis instar leonis omnes corporis vires, succum, & ossa consumit.* Quare subdit pius Rex morbo victus, *Domine vim patior, responde pro me,* quasi ad Deum exclamet imparè se esse vi morbi sustinentem; itaque precari se, ut eum à se propulset, & miserum tueatur. Et tamen quò acrior est febris, aut si quis alius ejusmodi Ezechiam morbus opprimebat, eò citiùs sentiendi facultas debilitatur, dolorque remittit. Quid si igitur podagra, Ischias, calculus, & similes morbi illum cruciassent, indefessò constantique doloris sensu. Quid si ignis facer, qualis miseros Atrebatos intolerabiliter perustus conficiebat, circa millesimum annum ac centesimum, quando Immaculata Deipara creoreo divinitus illato eum extinxit? Certè lues inguinaria, hodieque doloris vi hominem in furorem adigit, & tantus est articuloꝝ subinde dolor, ut Polamon Laodicensis, Aristidis Oratoris præceptor, sub Traiano ætatis annum agens 56. dolorem illum non ferens seipsum in sepulchrum sponte coniectum inediâ extinxerit. Quid si intolerabilium hujusmodi morborum cohors velut agmine facto in unum corpus irruerent.

Libet hîc tantisper Liduinam, amplissimum dolorum miseriarumque theatrum, spectare: nec enim alius quisquam toto terrarum orbe pluribus aut gravioribus conflictatus morbis, aut purgandarum animarum dolores, magis quam illa expressisse videtur; nisi Christinam subducas, quam in voluntariorum tormentorum theatrum brevi producemus. Igitur Liduina, cum quintum ac decimum ageret ætatis annum, summaque sæviente hyeme virgines sibi coevas per glaciem ludibundo pede pro solemnî Gentis more labentes aspectaret; una eorum in aspectantem impexit, & in glaciem marmoris instar obduratam dejecit, sic ut dejecta costam ruperit. A quo lapsu, tot tamque diros dolores ac morbos sensit, ut eos ab humano corpore ferri prorsus incredibile videretur. Et verò satis apparebat eam miraculo vivere: quia totos triginta annos vixit, vix tantillû panis comedendo, quantum homini sano satis esset in triduum: neque triginta solidis annis tantum somni cepit, quantum cuivis satis esset in tres noctes ad vitam conservandam. Sed & remediis ejus agro corpori applicatis mali vis non modò nihil minuebat, sed etiam augi batur. Vix ullum commovere membrum poterat, & manibus pedibusque humi reprobatur. Sine tormento

314.
Demon-
strata in
Liduinâ.

Patrocinium Defunctorum. *Lib. I.* 99

tormento nihil quidquam cibi aut potio-
nis admittebat, sed instar mulierū uterum
ferentium salubria esculenta poculenta-
que nauseabat, insalubrium & insolenti-
um avida: hinc non nisi turbidas aquas si-
tiebat, nullamque quietis partem capiebat.
Atque has inter ærumnas innatum fuit
ejus visceribus apostema, de quo terribi-
les, informes, grandesque vermes innume-
ri pullulabant, qui quamvis omnibus spe-
ctantibus varios horrores & miserationis
affectus exprimerent; nil tamen fœtoris
exhalabant. Invasit porrò illum sacer ignis,
qui medicis Erisipelas, Columellæ Samo-
nicus ignis, Polluci rubor, cum inflamma-
tione ac dolore ulcus ambiens. Hic sacer
ignis artus ejus usque ad ossium ima deco-
xit. Dextrum ejus brachium, itemque
humerus putrescebant, torpebantque, ca-
put aculeis dolorum compungebatur, fron-
tem fissura longa, lataque, & serrata defor-
mabat, mentum malè similiter erat affe-
ctum, oculi lippitudine caligabant, dentes
hodunralgia quatiebat, guttur angina strin-
gebat, denique singulos artus singuli dolo-
res cruciabant. Quin & ore, naribus,
cruribus, & oculis tantum sanguinis eje-
ctabat, ut omnes in stuporem daret. Præterea
tantum aquæ rubræ vomebat, ut quod spa-
tio unius mensis ejecerat, vix duo viri fer-
rent. Adde his phthysim, & nephritidem,
quæ jecur, & pulmonem, renesque lanci-
nabant, adde febres, quibus quotidie æstu-
abat, ne quod esset corporis membrum,
quod non suo dolore cruciaretur. Atque
hujusmodi vitam, si tamen vita dici potest,
egit Sancta hæc totos octo, & triginta an-
nos rerum omnium egena, ab omnibus
derelicta, nec habuit ad quem confugeret,
nisi Christum, qui etiam eam identidem so-
laretur, tamen pluribus etiam aliis ærum-
nis calumniisque sinebat afflicti, & ta-
men patientissima virgo novos dolores ab
eo petiit, obtinuitque, nimirum geminum
ulcus, secundum guttur, alterum secun-
dum latus, tertium item, quartum in
altero oculorum, quibus minimè conten-
ta, lumbos aspero cilicio præcineta ad mor-
tem usque permansit.

315.
Cedit acer-
bitati ignis
purgatorii.

Verumtamen quidquid fortissima illa
virago, quidquid mortales ex tot, quot di-
bitati ignis ximus, morbis tolerare possunt, longè im-
par est piorum manium tormento, vel ab
uno igne lustrali percepto. Primum enim
pleraque saltem corporis ægri-
tudines cõ cruciant vehementius, quò amplius calori
extranei in corpus invehunt; est enim
calor omnium qualitarum princeps, & ef-
ficacissima, atque aded feracissima dolo-
ris. Quis autem dubitet quin ab igne

extraneo etiam nostrate plus caloris cor-
poribus inferri possit, quàm ex humorum
intemperie iisdem innasci? Pone itaque
hinc hominem vario morborum genere
excruciatum, illinc alterum flammis sul-
phureis undique pervium ad viscera usque,
atque ad ossium medullas, quem quò mi-
seriorem censes? opinor ambustum illum;
& tamen pictura est, imago est animæ in
purgante ergastulo ambustæ. An non
igitur omnium maximas, quæ fuere, sunt,
& erunt corporis ægri-
tudines huic uni animæ unius combustionis collatas, suaves
esse arbitraris.

Id verò ut altiùs imbibas, & omnem 316.
excultas dubitationem, pone animam il-
lam corporis instar tot acubus igne vehe-
mentissimo candentibus perfossum; quot
Lidui-
na pertulit ægri-
tudines, malis credo
calculum singillatim, aut podagram pati,
quàm sic acu vel una perfossum vivere: ac
proinde malis omnes Liduinæ morbos
perpeti, quàm toties ita perfossum intolerabilem vitam tolerare, & tamen iterum di-
co: ignis ille purgatorii adumbratio est, &
plures ignis partes animam unicam excru-
ciant, quàm Liduinæ corpus ægri-
tudines, sive quòd totus fortasse ignis purgatorius
agit in singulas animas (quippe satis vici-
nas, & actioni totius satis expositas) sive
quòd licet non totus agat tamen tot ægri-
tudines Liduinæ simul consistere neque-
runt, quot ignis partes animas singulas am-
biunt.

PARS SECUNDA.

Collatio cum suppliciis latronum.

PROGREDIOR itaque ad collationem 317.
ejusdem ignis cum suppliciis latro-
num, ac quorumlibet sceleratorum. Tor-
quendis reis plurima antiquis ac recentibus
Judicibus usui fuisse comperio. Fuere
enim qui eos in puteum demergebant,
lapide ad collum suspeso, ut Athenienses.
fuere qui saxo obruebant, ut Judæi, & Ma-
cedones: Item Lusitani reos Majestatis.
fuere qui culeo infutos parricidas in mare
præcipitabant, ut Romani; porrò culeo
gallus gallinaceus simia & Vipera cum ho-
mine jungebantur, ut in rixâ infensorum
animalium, & fœdâ laceratione corporis,
ob tanti sceleris immanitatem, dirò cru-
ciati vulnere interimerentur. Crux præ-
terea fontium supplicium fuit, & quidem
infame; arbor item cujus ramis per vim
curvatis reos alligabant, ut cum post laxa-
rentur rami, ipsorum reorum corpora dif-
cerperentur. Adhæc quadrigis distenti in
diversa

diversa trahebantur. Calamis alii acutis confgebantur, alii laqueo finiebant infamem vitam, quæ pœna omnium vilissima, fœdissima, ignominiosissima semper habita fuit: sed omnium acerbissima est pœna ignis, cujus diversa genera. Nam sedes ferrea Agatoclis ad homines necandos nota est ex historiis; Tunica item, quàm molestam vocabant, quia ignium alimentis illitam & intexam succendebant. Aliàs inferto gutturi unco producti in arenam, ubi postea pendentium crura frangebantur, & igni injecto ardebant, quod supplicium Nero in Christianos exercens, eorum ardore pro luminibus usus est: Denique vivi in ignem injecti: Postremo igneus ille taurus, Perylli inventum, dignaque authore pœna, igne subiecto inclusos omnium crudelissimè torquebat.

318. *Cedunt tormento ignis.* Horrenda sunt hæc, fateor, suppliciorum genera, & tamen confiteri cogor nullum humanum cruciatum reorum cum priorum manium tormentis componi posse. Atque humana quidem, si ignem exceperis, vel suffocatione, ut submersio, suspendium; vel laceratione, ut membrorum discerptio; vel divisione, ut obtuncatio; vel contusione, ut lapidatio exercentur; quæ omnia etsi lethalia sunt, tamen non tantum doloris pariunt, quàm peracris, & paulò diuturnior castigatio, puerile supplicium. Et tamen pueri apud Lacedæmones in arâ Dianæ, cui Orthia cognomen, flagellis ex more totum diem cedebantur, fortiterque ad mortem usque sub verberibus durabant, studio victoriæ, præmiique illi constituti, qui diutissimè generosissimeque ea tolerasset. Quod certaminis genus quotannis instaurabatur. Quis verò nescit ignis supplicio puerorum castigationem acerbitate cedere? Igitur inter tyrannorum & Judicum inflicta reis supplicia solus ignis cum igne purgante conferri potest.

319. *Et hic noster ignis lustrali.* Porro ingens inter utrumque discrimen superius demonstravimus, & nunc addimus ignem hunc nostratem, quo iustitia humana, tyrannisque usâ est ad mortali-um cruciatum, à Deo conditum esse ad eorumdem mortalium usum, ac delicias; lustralem autem ac inferam ad tormenta Numinis hostium, & injuriarum illius ultionem. Ex quo sequitur vel diversum esse essentiâ (intra tamen ignis rationem) vel quod malimus eundem quidem essentiâ esse cum nostrate, sed intensione, atque acerbitate, longè horribiliorem. Præsertim cum rationi consentaneum sit, ut factæ infinitæ Majestati injuriæ multò acrius castigentur, quàm homini illatæ, vel pu-

niantur, vel puniri queant. Cùm igitur tormentum ignis cætera multis partibus exsuperet, & illud tantum cedat ignis lustrali supplicio, quantum ipsi cætera, imò longè amplius, cum laceratio, aut discerptio membrorum longè plus sit quàm umbra tormenti ignis, conficitur sævissima reorum supplicia lustrali cedere.

Declaratur amplius. Pone varios reorum cruciatum, quos antea protulimus ab unico homine perferri: hic profectò non tantum doloris perpetietur, quantum si singulis corporis partibus tam internis, quàm externis conflagret. Enimverò partium illarum numerus, variorum, qui reis inflicti sunt, cruciatuum multitudinem vincit, & singularum dolor ab igne non parum superat, aut saltem ad minimum æquat dolorem, qui ab aliis tormentis posse inferri. Et tamen si totus homo igne nostrate conflagret, umbram & imaginem exhibebit animæ flammis lustralibus perustæ. Qualis igitur erit dolor à vero illo igne, cum ab illius umbrâ ac imagine plus doloris pariatur, quàm rei multi, vel à Judicibus, vel à tyrannis, omni, præter ignem, tormentorum genere sint perpeffi.

320. *Hinc ostenditur huius cruciatum.*

PARS TERTIA.

Collatio cum suppliciis Martyrum.

EX quibus satis perspectum est, Martyrum quoque tormentis longè intolerabiliore esse flammam animarum expiatrix. Juvat tamen & id ipsum figillatim ac propriè exponere. Ac Diocletiani quidem decennium vexationis Christianorum, maximè omnium temporum cruentum ac crudele fuit. Anastasius Bibliothecarius septem ac decem Martyrum millia, unico illius mense numerat. Una Ægyptus per illud spatium ad centum quadraginta quatuor millia Martyrio coronatos recenset. Cæteras provincias quid persequar? Si genera suppliciorum istius temporis nosse aures: Ruffinus lib. 1. cap. 8. ex Eusebio apud Thebaidem, ait, omnem mortificationem superat exercitia crudelitatis, pro unguis testas fistulium vasorum adhibebant tortores, quibus omne corpus eorumque lacerabant, donec totam carnis eraderent cutem. Aliàs sicuti duæ arbores sibi vicina inveniebantur, vi quadam ab utraque inflexis contra se invicem ramis, eisque singulis singulos Martyris pedes obligantes, subitò ramos, quos vi inflexerant, relaxabant, qui cum ad situm naturalem impetu referrentur, discerptis dissectisque visceribus avulsa secum membra rapiabant, & hoc

321. *Veterum Martyrum tormenta.*

Et hoc per annos aliquot quotidie, quando minimum decem, interdum autem, & uno die centum viri, vel mulieres, & parvuli prædictis pœnarum generibus irucidabantur. Hactenus Ruffinus. Quod si libet hic nonnulla strenuissimorum pugilum certamina spectare. Eutropius Lector quod S. Chrysofomi partibus faveret, quasi Templi, ac curiæ, quæ divinitus arserant, incendiarius per indices delatus, primùm bolis distentis (genus est vinculo- rum tam ligneorum quàm ferreorum) sæpius tortus fuit; post autem fustibus, & clavis ossa ei comminuta: dein unguis membra, latera, & mamillæ concisæ: postremò flammam accensam inferioris corporis partibus exceptit. Ita Nicephorus apud Bollandum Jan. 12. Præterea S. Ephysius, ignem, resinam, picem, oleum, & omne genus pinguedinis candentis duabus fermè horis in pavimento extensus toleravit. Inde in fornacem injectus, flammam illæsus superavit, cecinitque hilaris cum Psalmista: *Ignem me examinasti, & non est inventa in me iniquitas.* Et at- tem tam acris flamma, ut circumstantes uno prope temporis momento devoravit. Adhæc S. Martina Virgo, & Martyr sub Alexandro Principe, cum deos inanes colere juberetur, immane facinus summâ libertate detestata, cum fuisset primùm aliquoties verberibus affecta, dein uncis, unguis ferreis, testatur fragmentis lace- cerata, acutissimis gladiis membratim concisa, adipe ferventi peruncta, demum in amphitheatro ad bestias damnatur, à quibus divinitus servata in ardentem rogam pari eventu conjicitur; demum capite mi- nuta, coronam Martyrii adepta est, cum interea tremente urbe totâ vox è cælo audiretur, quâ ad Superos evocabatur. Vide recens Martyrologium. Atque hæc, & his similia in historiis sacris passim ob- via.

322.
Diurnis
sua omni-
um Marty-
ria.

Duo sunt inter Martyres tormentorum sævitie, ac numero, & maximè diurnitate eximii, S. Clemens Episcopus Ancyrae, & ejus socius Agathangelus. Propria Clementis hæc fuere: ligno appenditur, & ferro raditur, lapidibus os & genæ illi contunduntur, in carcerem compingitur, rotæ alligatur, fustibus verberatur, cultris laceratur, ferreis graphiis os illi compun- gitur, maxillæ confringuntur, dentes excu- tiuntur, compedibus ferreis constringitur, rursusque in ergastulum conjicitur. Hæc verò cum S. Agathangelo communia, cru- dis nervis bubulis ceduntur, è trabe sus- penduntur, tædis ardentibus latera ustu- lantur, feris objiciuntur, subulæ ignitæ

per medios digitos illis adiguntur, viva calce obruntur, duosque dies in illâ relin- quuntur, lora è cute corporis ab humeris de- trahuntur, fustibus iterum conscinduntur, in lectos ferreos igne candentes conjiciun- tur, in fornacem incensam immittuntur, ibique per diem & noctem cruciantur, lumbi ferro carpuntur, muricibus ferreis, extante supra acie rectâ in terram depactis, injecti fodicantur, quibus gravissimè com- puncti & fauciatii sunt. Agathangelus autem solus liquato plumbo capite perfun- ditur, saxa molaria utriusque collo appen- duntur, tractique per urbem lapidibus pe- tuntur. scorsum rursus Clementi, fibulæ ardentes per aures trajiciuntur, faces ite- rum admoventur, saxo ingenti adstrictus, baculis os & caput contunditur, & quoti- die quinquaginta plagarum ictus sustinet. Demum uterque Ancyrae Galatiæ capite plectitur. Quæris quot annis heroës illi contra tyrannos, tortoresque plurimos de- pugnarint? mirum dictu! Clemens octo, & viginti, Agathangelus octodecim.

Atque hæc fuere veterum Martyrum certamina; recentiorum, partim similia, partim diversa. Anglicana hæresis suspen- sis, ac palpitantibus adhuc, cor crudeliter extraxit: Gallicana per omne tormenti ge- nus in eos grassata est, Belgica item. Jap- onica superstitione maximè sæviendi perira inter omnes, post ferri iguisque, seu rapidi, ac vehementis, seu lenti supplicia, nova hæc invenit. Sanctos pugiles pedibus ad furcam suspensos, manibus post tergum re- vinctis, mediâ corporis parte deprimunt in scrobrem, quam fetore plenam duplex te- git tabula, ne quid hauriant auræ melioris, vel lucis; itaque vel fetore, vel inediâ, vel sanguinis per os & nares effluxu, lentâ morte conficiunt. Aliàs illos capite deorsum in vas aquæ narium tenus depresso, di- varicatis cruribus, fune in gyros contorto suspendunt, quo deinde celeri circum- actione retexto, ademptaque sic respiran- di facultate miserè cruciant. Aliàs scalis illigant supinos, tum aquam infundibulo in os immittunt, dum ventre ea fatto, ad os usque redundet, ac postremò impositâ ventri tabulâ, pedibusque hinc & inde compressa, ingestam aquam per os, naref- que simul cum cruore excutiunt, diro sciti- cer cruciatu, qui & vitam primo sæpe hu- jusmodi tormento extorquet, & tamen nuper, anno nimirum 1643. quinque è So- cietate Jesu fortissimi heroës, cum tribus adolescentibus, totos ipsos septem menses alternis diebus id supplicii genus constan- tissimè pertulere: si unicum excipias P. Franciscum Marquez, quem parentum Japonum

323.

Tormenta
recentio-
rum Mar-
tyrum.

Japonum impia pietas convellendæ blanditiis ejus constantiæ, aliquantisper domi, sed frustra detinuit. Jam si spatium Japonicæ tyrannidis audire libet, nunc quinquaginta fluxere anni, ex quo non nisi dira supplicia morsque est in oculis Japonum Christianorum: ex quibus plus mille paria primævis Christianis tormenta fidei causâ subire. Sola Jesu Societas octoginta septem generosissimos Athletas in iis recenset, & universim variis orbis, seu novi, seu veteris regionibus unico prope sæculo ducetos, & fere octoginta, præter eos, quos nova Francia, quam Canadam vocant, quotidie nobili palmâ condecorat.

PARS QUARTA.

*Contentio cum tormentis Sanctæ
Christina.*

324. *S. Christina mirabilis tormentis.*
CUM igitur quancumque Martyrum cruciatus lustralibus, ut statim probavimus, acerbitate cedant: Nunc denique an Christina mirabilis proflus admirabiles voluntariæ penæ expiandarum animarum causâ susceptæ, iisdem lustralibus æquiparari dignæ sint, videamus. Postquam conspectis divinitus purgantibus suppliciiis inclita illa Belgii Herois, penas animarum, gratiâ subeundas suscepit. Ingredebatur, ait *Cantipratanus*, in ardentis clibanos coquendis panibus præparatos, & illis incendiis haud secus, atque aliquis ex nobis cruciabatur, ita ut præ angustia & dolore horrendos ederet clamores. Quando ad manū non erant hujusmodi furni in hominum ædibus, jactabat se in copiosos ignes, vel pedes tantum, aut manus immittebat, tamdiu illic tenens, ut nisi divino servata esset miraculo, non potuerit non in cineres redigi. Interdum deponebat se in cacabos plenos bullientis aquæ usque ad mammillas, vel si profundi non essent satis cabi, usque ad renes; membra illa, quæ in aquam ejusmodi immergere non poterat, aquâ ferventi perfundens. Sub aquas Moise fluminis hiberno tempore, cum rigerent omnia gelu, crebro, & diu morabatur, sex, & eo amplius diebus in eo perdurans. Solebat etiam hyeme sub molenâ rotâ erecta stare, ita ut aqua, vertente se rotâ, in medium verticem, & totum corpus delaberetur. Interdum in aquis natans simul cum illis ferebatur in rotam, atque horrendum in modum circumgebatur cum ipsâ rotâ. In rotis etiam quibus piratæ plerumque puniri solebant, instar eorum, qui illis excarnificabantur, conorquebat brachia, & crura sua, nonnun-

quam in patibulo, inter fures ex illo pendentes, se suspendebat, ad unum & alterum diem. Sæpe in monumenta mortuorum ingrediebatur lugens illic hominum peccata. Surgebat quandoque mediis noctibus, & totius Trudonensis oppidi canes in se concitans, ante illos ipsam insectantes instar feræ cujusdam cursitabat, sicque per devia, & per densos vepres, & spineta, agitata adeo ab illis compungebatur, & lacerabatur, ut nulla corporis ejus pars vulneris esset experta. Aliàs ipsa se suâ sponte spinis & sentibus compungebat, ut toto corpore sanguine perfusa videretur. Præter has sanguinis profusiones sæpissimè permultum sibi sanguinis venæ sectione detrahebat. Hactenus Cantipratanus. Porrò cursum hunc vitæ per duos, & quadraginta annos tenuit, ut jejunia, aliasque corporis macerationes silentio præteream. Sat enim superque ex his habemus, cur eam plus Clemente, & Agathangelo, plus plurimis simul Martyribus unam pertulisse dicamus. Præsertim cum Deus Martyrum gratiâ vim ignis, atque aliorum tormentorum, aut omninò retunderet, aut saltem mitigaret, quod in Christina nemo sibi persuadeat, dum meminerit eam ad patiendum electam ac confirmatam fuisse.

Cæterum, & Heroidis illius infandas penas purgantibus longè mitiores fuisse, dicere cogimur, si SS. Patrum effatis, Sanctoque Thomæ, & rationibus antea propositis acquiescere velimus. Quibus accedit, quod illa nunquam tota flammis arsisse legatur, qualiter ardent pii manes; neque semper ignem pertulisse, sed aliis tormentis hoc omnium acerbissimum mutasse: cum manes, sine intermissione ullâ dies noctesque flammis expiaticibus perurantur. Quibus si addidero hæc flammæ sine controversiâ ullâ flammæ nostrates sævitie vincere, Christinae tormenta utcumque tormentis Martyrum, latronum, morborumque longè sæviora, piis manibus solatii instar dici & esse poterunt.

PARS QUINTA.

Et prioribus, & voluntariis tormentis præferuntur purgantia, & peroratur.

PRÆTEREO volens collationem cum 326. *Voluntaria*
 penis piorum voluntariis, etsi gravissima *pena.*
 genere incredibile dictu est quod unus ipse Dominicus Loricatus, teste Damiano, utraque

325.
Cadunt purgantibus flammis.

utrâque manu se cædendo, totum Psalterium bis quotidie percurreret. Cum enim Psalterium centum quinquaginta psalmis constet, & singulis psalmis centum ictus assignarentur, quotidie se verberando cumulabat ictus ad quindecim millia. Cum verò per jejunium Quadragesimale, & aliàs subinde tria Psalteria inter ictus quotidie recitaret, quotidie ictuum numerus excrescebat ad quadraginta quinque millia; tantus erat illius ardor piæ in se savitiæ! Sed quid hæc ad ignis diurnum cruciatum? Præterquam enim, quod perpeti rursione caro occalescit, ac sensus doloris heberatur, etsi durare facias hunc integrum, ad sensum ignis, parvi debet æstimari.

327.
Conclusio.

Quid dico, & quid sententiam tam diu differo? Aio igitur, & Christianæ pœnas, & atrocissimos morborum, latronum, Martyrum, & piorum cruciatus, animæ purgandæ supplicio posthabendos esse, atque adeò Angelici Doctoris sententiam esse mihi exploratam. Quod si verò minima lustralis rogi pœna, maximam hujus vitæ superat, eia mecum si lubet, ascende. Quot enim noxæ eâ minimâ, quæ pœnam sensus meretur, graviore sunt, totidem pœnæ ista minimâ pœnâ sunt acerbiores. Porro etiam sistendo intra noxarum venialium classes, majores ac majores esse possunt, neque est dare ullam, quam altera non possit excedere. Deinde innumeras veniales condonatas, quantum ad culpam attinet, unica lethalis exsuperat, ut malitiâ, ita pœnæ dignitate. Quantum igitur tormentum, quanto vè pœnis hujus vitæ atrocius mortali noxæ debetur! Agnoscis, credo, incrementum illud capi à te non posse. Quomodò igitur mentem comprehendas immensitatem supplicii, quod plurimis, maximisque criminibus per vitæ cursum perpetratis respondet: scilicet hinc hæres. Quid igitur ego? hoc saltem, quod Augustinus ac Cæsarius, aliique dixerunt, expiatrix flammæ esse atrociores omni tormento, quod in mentem hominis cadere possit, ratum ac manifestum videri in illis, quibus complures defunctorum cruciantur, quippe qui multiplicata, & in dies exaggerata prope in immensum scelera vix nisi in morte, serio dolore, nedum voluntariis pœnis diluerint. Quos quidem si tot ardentibus stimulis confixos tibi objicias, quot venialia commiserit, quot, & quantorum morborum cruciatus, quot latronum supplicia, quot Martyrum carnicinam, unico unius ex illis tormento cedere arbitaberis?

Quid ergo dices, si pondus, ac cumu-

lum pene innumerorum mortiferorum, illi 328.
ejus unius cruciatui adjicias? nonne illa Reshorren-
tibi subrepet cogitatio, saltem aliquos ex da.
piis manibus esse, qui soli tantumdem perferant tormentorum, quantum vel ægri omnes, vel latrones, vel Martyres? Quoquo modo id se habeat, effectum hinc dari videtur, quod Supremus Judex Ezechielis ore Jerosolymis olim interminatus est cap. 15. hisce verbis: *Et faciam ipse, quod non feci; & quibus similia ultra non faciam, propter omnes abominaciones tuas.* Quod enim nunquam hac in vitâ evenit, nec eveniet unquam, hoc miseris illis manibus evenit, ut unus unicus ex iis tantum tormenti perpetiatur, quantum forsitan omnes latrones.

O tormentum! ô pœna; ô mortales! 329.
Qui fieri potest, ut hæc non altè in animos Hominum
nostros descendant? Qui, inquam, fieri peccanti
potest, ut tam inauditam pœnæ immantiss
tatem ita negligamus, ut causam illius, fatuitatis
peccatum de industriâ admittamus? Quanta, mi Lector, tua infania est, ut evites aciculæ morsum, aut justam reprehensunculam, suspendii te periculo exponere! Quanta, malle craftino die solvere sexcenta millia aureorum, cum hodierno possis uno quadrante satisfacere! Et ita tamen, & deterius etiam agis, & ego, & passim homines agimus, ita in rem nostram intenti, imò minimè intenti, imò nobis infensi, & infesti sumus! Quid hic dicam? Quid non dicam? Res loquitur per se ipsa, nullam eâ majorem fatuitatem reperiri posse. Imò perspectum est omnes, quæ in commercio humano fatuitates contingere queunt, præ hac unicâ nullas esse. Quam igitur amarè olim deslebitus, quàm graviter nos ipsos inculabimus; quando pro mendaciolo, pro levi voluptatula, pro reculæ lucro tantum perfertur tormentorum, quantum nequissimi rei pro criminibus infandis veris, aut falsis, quantum excogitare non potuerunt Neronæ, Caligulæ, Diocletiani, Maximiani, aliique innumeri.

Et tamen vesania ista mortalium, ipsa 330.
met, ac sola est mundi sapientia. hanc Politi- Est mundi
tici; hanc Epicurei, hanc libertini, hanc sapientia.
omnis academia docet. Hanc pueri, ac puellæ, hanc viri senesque, & omnis ætas, ac natio consecratur. Rem suam mendaciis facere, & augere, mille retribus honores aucupari, mille flagitiis voluptatem emere, id demum, & ejusmodi, mundo sapere est, utcumque dura, diraque tormenta reos maneat, & manere sciatur. In risum jam abiit purgatorium, imò & orcus, & serium ac sapientiæ plenum est eorum, vel

rum, vel obliterated, si fieri posset, memoria, vel rejecta, agitare negotia, dignitates quærere, ac tueri, denique ætatem hanc sic agere, ut si morte omnia terminarentur, aut illa numquam esset oppetenda. Itaque valet hic illud Jeremiæ cap. 5. *Stupor, & mirabilia facta sunt in terrâ, Prophetæ prophetabant mendacium: & Sacerdotes applaudebant manibus suis, & populus meus dilexit talia. Quid igitur fiet in novissimo eius? Nam qui mundi Prophetæ, seu videntes? nisi quos vocant Politicos, utique juris mundani peritissimos, quorum hæc sunt, quæ reruli, dogmata, seu mendacia potiùs. Quibus etiam ipsi sacri homines, & sacerdotes nonnulli saltem ad stipulantur: certè semper nimis multi, & utrosque populus remis velisque sequitur. Sic quoque Noëmi temporibus, sic & Christi ætate res ac consilia mortalium procedebant.*

331.
Deslenda
magu,
quam Iero-
solymæ
excidium.

Et propterea hic ipse Redemptor aliquid quando, *Cum appropinquaret Jerusalem, videns civitatem, flevit super eam, dicens: quia si cognovisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis; quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique* Luc. 19. Ubi excidium illius florentissimæ urbis vaticinans, meritò cum lacrimis illud deplorat. Quippe in quo excidio præter innumeras calamitates, tanta fames obfessos oppressura esset, ut Maria quædam nobilis ac locuples femina regionis Perezæ, quæ trans Jordanem jacet, cum Jerosolymam & ipsa confugisset, filiolum in frustra sectum coxerit, & membra, quæ genuerat, ut loquitur Egesippus l. 5. c. 41. *vorarit.* Porro cæsa sunt per omne obsidionis illius tempus decies centena Judæorum millia, vel ut alii, centum & decem myriades. Captivi abducti ad nonaginta septem millia, & partim postea bestiis objecti, partim aliis suppliciis excarnificati, partim triumpho reservati. Hic fuit fons lacrimarum Christi, sed profectò gaudii fons dici poterat, si cum eorumdem Judæorum ærumnis mortem secuturis, atque ut ad propositum revertar, si cum igneis piorum manuum tormentis comparetur. Cum, ut ostendimus, non illas modò Jerosolymæ calamitates ignis lustralis acerbitate superet, sed sævissimas orbis universi. Quare si vir quidam rusticus, at divinus Vates, imminente illo excidio, nec tormentis, nec aliter cohiberi poterat, quin continenter exclamaret; *Væ Jerosolymis, Væ Jerosolymis; Væ templo, Væ populo; nos longè potiori ratione mor-*

talibus inclamare possumus; *Væ longè funestius, nisi repudiato liberioris vitæ genere crimina sua hac in vitâ pænitudine eluant, priùsquam atrocissimo illo igne sint expurganda.*

ARTICULUS II.

An etiam leves noxa supplicio ignis castigantur?

PARS PRIMA.

Levissima solâ Damni pænâ plectuntur.

DUBITARI nequit, quin pænâ ^{332.} damni plectantur noxa, etiam levissima. ^{Culpa le-} Ratum enim est illud Apocalypsis ^{vissima} cap. 21. *Non intrabit in eam, cæli Regiam scilicet, aliquid coquinatum.* Ambigitur autem, an etiam igne lustrali verbum, aut cogitatio otiosa, aut etiam animi inter preces levis evagatio, aut hujusmodi expurganda sint. P. Dicastillo affirmat, quippe quod id animis expediat, ut gravissimi supplicii perpeffione beatitudinem sibi accelerent, quam vellent omnibus tormentis possederimere. Verum sic minimè conficit etiam levissimam culpam pænâ ignis dignam esse. Et verò si faciamus unum aliquem culpæ omnis immunem decedere, ita tamen ut solum ultimum satisfactionis gradum non expleverit, sive ultimam novissimi quadrantis partem certam ac distinctam, quam Deus castigare solitus sit, non exsolverit, is pænâ quidem damni multandus est, donec totum solverit: sed eâ, ut videtur, solâ, brevissimâque, quoniam, ut ponimus, solam ultimam novissimi quadrantis partem debet, cui abundè pænâ damni faciet satis. Alioqui enim non esset pars ultima, cum dari posset, quæ solâ pænâ damni, non autem pænâ ignis digna foret. Non enim id videretur negandum. Quin & revelationes subinde perhibent solius damni pænâ nonnullos fuisse afflictatos: utpote scelere puros, & penè expurgatos voluntariis hac in vitâ suppliciis. huc pertinent quas antea produximus cum de cæli atrio ageremus. Huc quoque pertinere videtur, quod in Chronicis ordinis Hieronymiani scribitur 2. P. l. 2. c. 3. fratrem Ferdinandum Jannez, è tribus illius fundatoribus unum, virum sanctimoniam miraculisque clarum, ab obitu cuidam Monacho spectandum se præbuisse, veste monachali, ^{fed}

sed attritâ lacerâque, vultuque tristi sacrificia postulasse, quippe quod torqueretur, eò dumtaxat, quia ne minutus, & exactior videretur, & fratribus gravis esset, mitius cum eis egisset, atque indulgentius, quod tamen non culpæ, sed prudentiæ assignabat. Mitto alios, aliâs producturus. Itaque existimo solam identidem damni penam purissimis animis in alterâ vitâ esse luendam, sive cum omnis culpæ expertes, perparum penæ solvendum habent, sive cum unius ac levissimæ culpæ rei decedunt, qualis est ea, quæ per errorem, & ferè præter voluntatem contrahitur. Et addo Deum nonnullos solâ damni penâ castigare, quos pro meritis posset igne torquere, ut patet in iis, quos per aliquod temporis spatium sui conspectu prohibet, cum penâ damni authoribus plerisque Theologis penâ sensûs gravior sit, & penâ damni diuturnitas utriusque conjunctione posset cõtrahi. Rei causam si quæras, meritò quidem respondent solemne illud, Sit pro ratione voluntas: sed ex D. Thoma adhesionem ad noxam illius moræ ac penæ fontem dicere, saltē identidem possumus. Quod si quis objecerit culpæ, vel levissimæ gravitatem, utrâque penâ dignam, expendat ille penæ damni vel solius acerbiteriam; non ægrè, opinor, nobiscum faciet, præsertim cum citra condignum sit castiganda.

333.
Secus leves; noxas veniales, & eas maximè, quæ de inprobant id dustrâ, atque à volentibus, scientibusque admittæ sunt, penâ ignis castigari. Sunt qui sententiam illam probent ex hoc Malachia loco. *Quis poterit cogitare diem adventus eius, & quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis constans, & quasi herba fullonum, & sedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos, quasi aurum, & quasi argentum, & erunt Domino afferentes sacrificia in iustitia, & placebit Domino sacrificium Juda, & Jerusalem.* Etenim volunt ignem illum, quo Deus excocturus, & emundaturus animas dicitur, & animas quidem auro argentoque similes, id est, sanctas, & solâ venialium scoriâ obscuratas, non aliam esse quàm purgantem. Imò Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus in expositione Concilii Florentini cap. 8. contra Græcos purgatorium quidem agnoscentes, sed minimè lustralis ignis supplicium, ex hoc ipso loco probat, & ignem in eo constare, & animas eo expiari. Sic enim argumentatur, Ignis hic conflagens, & emundans non pertinet ad Beatos, utpote mundissimos,

nec ad damnatos, quippe qui nec emundati queunt, nec emendari: ergo pertinet ad animas purgatorii. In eo igitur est ignis conflans, & animas iustorum emundans, vel à levibus & venialibus maculis. Ita ipse tom. 4. Bibliothecæ SS. Patrum. Sed bonâ cum veniâ, si ignis ille sit purgatorius, quomodo illi, qui eo mundati fuerunt, dicuntur sacrificia oblaturi? Et quæ sunt illa Beatorum, postquam flammis expurgati fuerint, sacrificia? Itaque labat ea probatio, & illa Prophetæ vaticinatio Sacerdotes Catholicos spectat, quos charitatis divinæ mundandos igne, & auri argenti que instar omni scoriâ ac labe purgandos, sic demum grata Numini sacrificia libaturus Malachias prænuntiat. Sed non deest nobis locus alter, unde hoc, quod agimus, plerorumque Patrum ac Theologorum sententia non obscure colligitur. Sic enim Apostolus 1. Cor. cap. 3. *Si quis autem superadificat supra fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fenum, stipulas, uniuscuiusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit: quia in igne revelabitur, & uniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit, quod superadificavit, mercedem accipiet: si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit: sic tamen quasi per ignem.* Quem locum interpretatur hicce verbis Doctor Angelicus in 4. distinct. 31. q. 1. a. 2. *Venialia charitati adiuncta possunt per aliquam penam consumi, & ideo convenienter secundum metaphoram significantur per illa, quæ per ignem consumuntur. Et quia quando aliquod peccatum est gravius, tantò difficilius purgatur, in peccatis autem venialibus invenitur unum altero gravius, ideo convenienter eorum diversitas significatur per diversitatem eorum, quæ facilius, & tardius consumuntur ab igne. Et quia perfectio cuiuslibet quantitatis ternario comprehenditur, propter principium, medium, & finem, ideo triplex differentia ponitur; quia sunt gravissima in genere venialium, & difficillimè purgabilia, & hæc per lignum signantur. Quædam minima, quæ per stipulam, quædam media, quæ per fenum significantur.* Hactenus Angelicus Doctor, qui quidem etiam minima venialia vult igne purgari, sed minimorum nomine, nonnulla opinor, accipit ex deliberatè admissis, levissima.

Ceterum efficaciter quoque confirmat rem hanc ratio ipsa. Nam malum culpæ, et ratio. et si perlevis, cum sit cum injuria Dei conjunctum, atque adeò Dei malum, superioris est

ris est ordinis, quàm malum pœnæ ignis, quod utique malum est creaturæ: proinde nihil mirum, nihilue nimis acerbum, si igne plectendum sit. Nec dicas sic quoque confici, levissimas omnium pœnas, quæ & in levissimâ materia versantur, & voluntati potius excidunt, quàm ab ipsâ committantur, igne purgatorio expiandas esse: etsi enim ipsæ cum injuria Numinis conjunctæ sint, tamen & ea minima est, vixque habet rationem injuriæ, quippe ferre præter voluntatem factæ, & humana fragilitas veniâ dignissimas efficit. Et denique satis, ut diximus, castigari dici possunt, dum pœnâ damni castigantur.

335.
Et figura.

Cæterum hujus utriusque expiationis figuram aliquam eruere possumus è sacris litteris. Etenim Numerorum 31. *Omne, ait Deus per Moysen, quod potest transire per flammam, igne purgabitur. Quiaquid autem ignem non potest sustinere, aqua expiationis sanctificabitur: Ubi præcipitur quidem ut omne vas atque instrumentum è prædâ Madianicâ, auro argentoque constans, & si quod aliud igni exponi sine læsione poterat, igni lustretur; cætera autem aquâ: sed pariter innuitur leves culpas cum propter injuriæ Numini irrogatæ gravitatem, lustralem ignem sustinere queant, ac mereantur, igne expiandas; levissimas autem cum propter humanam imbecillitatem eum ferre non possint, siue non mereantur, aquâ expiandas, id est, pœnâ damni, lentius instar aquæ sordes purgantem eluendas esse. Si tamen contingeret, ut plures ejusmodi noxæ migrantem è vitâ animam gravarent, non irem infitias supplicio ignis eluendas. Hoc enim pacto graviore ac maximè deliberatæ æquivalent.*

336.
Et Sanctorum pœna.

Quæ causa est, ut paucissimi, etiam ex hominibus singulari virtute præditis ab igne lustrali intacti cœlum conscendant. Certè B. Theresia: *Quamvis, ait, multarum animarum statum mihi Dominus revelare dignatus sit, ex omnibus tamen, quas vidi, animabus, nescio an una purgatorium evaserit, præterquam Religiosi illius de quo pauld ante verba feci, S. Patris fratris Petri de Alcantara, nec non illius Dominicani cuius supra memini. Ubi purgatorii vocabulo non exprimit quidem disertè, an flammeam custodiam intelligat, sed sanè nomen illud positum simpliciter illam designat: non autem cœli arrium, in quo sola damni pœna luatur. Affinia S. Theresia habet vita S. Veronicæ de Binasco. Afferuit enim illa peculiari Dei munere sibi esse exploratum, paucis admodum ita suffragari Apostolicas litteras, Indulgen-*

tiam intelligit Pontificiam, ut purgatoria pœnas aliquo modo experiri non cogantur. Non dubium tamen, quin utriusque illius Divæ tempore sancti viri ac scemina non paucæ vitâ functæ essent. Adde his SS. Pelegrinum, ac Palchasium Diaconum aliosque igne expiatos fuisse. Paucitatis potè illius non alia apparet causa, quàm labes venialium nozarum. Nam lethifera vix, aut ne vix, in illos cadunt, & licet prius, quàm animum rotum addixerint Numinis obsequio, lethiferas contraxerunt, tamen procul dubio eas lacrimis sæpe, & abundè cluere soliti sunt, non sic autem leviores culpas, quæ quia leves, non feriunt admodum mentem, & frequenter iterantur, ac raro, ut expedit, decetque, desentur. Quare Deum alloquens Augustinus, Vè, ait, Confessionum lib. 9. cap. ultimo, *etiam laudabili vitæ hominum, si remotâ misericordiâ discutias eam.* Illustre autem est, etsi minus notum, S. Valricum Episcopum Augustanum, divinitus cognovisse se hoc solo nomine flammam expiatrix passurum, quòd nepotem suum Adalberonem, cætera dignum, sibi adhuc viventi successorem in Episcopatu constituisset: qui tamen ei minimè successit: quippe prius avunculo mortuus. Admirationem auget quòd is pœnam illam evadere quâ præcibus, ac sacrificiis, quâ piis operibus conatus, repullam tulit. Ita Surius tom. 4. Jul. 4. *Discite Justitiam moniti* Præsules, qui nepotes vestros quales quales evehitis per fas, nefasque, & vestri laboris pretium condiscite. Postremò admirabilissimum est, quemdam ob solum veniale purgantibus flammis annum integrum, S. Vincentio teste Serm. de aquâ benedictâ, ex-cruciatum fuisse.

PARS SECUNDA.

Leves etiam pœnâ ignis plectuntur.

QUOD si sanctorum hominum haud graves culpæ igne illo terribili expiantur, cum tamen fidelissimo Numinis cultu earum veniam, aut saltem gratiam aliquam mereri videantur, quanto severius agendum est cum turbâ ac face reorum? Itaque Dominicæ sanctorum fasti ita narrant P. 5. c. 5. In conventu Lemovicensi obiit frater Joannes Balistarii, facundus ac subtilis orator. Is octavo post obitum die visus est alicui, non mediocri splendidus gloriâ, dixitque septidui spatio carcere lustrali detentum se fuisse, maximè ob ingrati animi vitium, importuna solatiola, ac corporis

337.
Aliorum item ob leves noxas.

corporis oblectationem. Interrogatus autem de supplicii gravitate, *Frustra quæris*, ait, *nihil enim est in rebus humanis, quicum possit illud componi.* Recentius, & horribilius est, quod commemorat Boverius Capucinatorum Historiographus Tom. 2. pag. 711. N. 87. *In Bononiensi Provincia*, inquit, *cum post matutinas preces frater quidam senex hyeme serviante ad focum pergeret, ut primo in culinam pervenit, Duo illic velut culinaria mancipia offendit, qui ardentibus prunas ferreis rasuris dispergentes, locum assando parabant. Tum statim adfuit, qui fratrem Capucinum veru infixum deserbat, impositumque assario capreolo torrere cepit. horrescere scilicet senex, atque discessum prope cogitare, sed ex iis quispiam palio apprehensum abire vetat, quaritque num miserum illum agnoscat; neganti significat Capucinum fuisse, ac ministerio coqui, vitæque defunctum ita cruciandum, quod nullâ paupertatis habitâ ratione ligna liberalius combureret.* Si culpam hujuscemodi in Capucino paupertatem arctissimam professo non levem existimas: Disce B. Magdalenam Paziam divinitus cognovisse, monialem quamdam sedecim dierum spatio purgatorii pœnis excruciatam, quod primum diebus festis, ut erat ingeniosa, manibus laborasset; deinde quod respectibus humanis deterrita, neglexisset, & Præsidentem ac Confessarium monere, quod res monasterii, & divinus instinctus ferebat: Denique quod parentum æquo amplius esset studiosa. Deinde disce quemdam Dominicanum scripta manu suâ præ se ferentem apparuisse, quod, ut assererat, hæc ipsa pabulo essent igni se exurenti, quippe nimium illis antehac addictum. Disce præterea quamdam Carmelitanam ex Teresianis, sodali obversatam fuisse, cum pyxide igni plenâ, quippe quod filium cum pyxide diutius, quam opus erat, in cellula præter Præsidentis voluntatem retinisset.

338. *Et subinde levissimas in speciem.* Sed levius est, vixque speciem habet peccati, quod in annuis litteris Collegii Ingolstadtensis Soc. Jrsu legitur, purgatoria pœnâ esse castigatum. Nam R. P. Jacobo Rhemio, quidam è nostris spectandum se præbuit, sordidâ formâ, affirmavitque se in lustrali ergastulo expiari, quod frequenter sine facultate Præsidentum flagellis corpus cæcidisset. Quod quidem eò admirabilius est, quod Societatis nostræ regulæ (idem de vulgaribus Præsidentum præceptis dicendum) ad peccatum non obligant per sese, sed rectè observat Lessius, variis ex capitibus emergere hanc obligationem; primum ex votis, deinde ex lege alicujus vir-

tutis, ut in proposito ex lege naturæ ingentia, non corrupendi valetudinem, aut vires catenus elidendi, ut munus susceptum exequi non possis. Præterea ex aliorum offensione, item ex negligentia laborisve tædio, tum ex libidine, seu immoderato affectu, denique ex contemptu. Quos omnes delictorum fontes non piguit iterum proferre, ut violatoribus legum suarum Religiosorum frænum injicerem, ac mentum ignis expiatorii: ne vano illo obtentu religiosa disciplina deflorescat, & purgatorium vix opinantibus sit subeundum.

Postremò id etiam hoc loco notandum est, eos quoque carcerem illum subinde manere, quos moribundos cœli Regina, Divique alii præsentia suâ, solatioque dignati sint. Nam B. Veronica eximie sanctitatis Augustiniana, divino instinctu cognovit, sororem Claram ejusdem Asceterii virginem, purgatorio adjudicatam, postquam Immaculatam Deiparam ipsi cum morte luctanti præsentem conspexerat, ut habetur vitæ Veronica cap. 15. apud Bollandum Jan. 13. & nos post fusiùs narrabimus, Celso Finetto è Soc. Jesu idem contigisse; nec dubium quin & aliis ejusdem eximiis cultoribus contingat. Etsi enim optima Mater filios in extremo illo certamine vel per se, vel per Angelum Custodem coram animate solita sit, non continuo sequitur illam eos justitiæ divinæ vindictæque criminum subtrahere. Ergo providete vobis, O mortales, in tempore, purgate lacrimis ac precibus leves etiam noxas, certi eas alioqui igne, illo, inquam, ardentissimo igne esse eluendas.

339.
Et postquam D. Virgo morienti adfuit.

ARTICULUS III.

Hujus vitæ pœnis confirmatur acerbitas pœnarum alterius.

PARS PRIMA.

Demonstratur.

NON desunt etiam è viris doctis ac piis, qui animum suum inducere nequeunt, tantam esse, quantam astruximus cum Theologis, ac SS. Patribus, Justitiæ, divinæ severitatem. Quare operæ pretium est eos, quâ licet, ex severitate pœnarum hujus vitæ convincere. Ponendum autem id, quod diximus, & omnes concedant necesse est, misericordiam hac præsertim in vitâ dominari ac regnare; at

Justitiã divinã in alterã.

340.
*In hac vita
regnat mi-
sericordia.*

Quippe in hac facultas est pro criminum pœnis satisfaciendi, in illã necessitas totam eorum pœnam persolvendi. Est autem magnum discrimen inter utrumque. Nam satisfactio non est pœnæ solutio, sed compensatio ipsi pœnæ æqualis, non quidem æqualitate physicã, & in genere entis, aut acerbitatis; sed æqualitate dignitatis. Qua fit ut cum bona Justi opera digna sint vitæ æternæ, ingentiumque illius bonorum, multò potiori jure digna censeantur, quæ pœnæ temporalis obligationem deleant. Declaratur amplius ex Vasquio. Ut enim pusillum pecuniæ auræ æqualeat mercibus & multis, & ingentibus; sic opus bonum hominis justi, licet remissum, ac breve, æqualeat pœnæ alterius vitæ multò gravissimæ ac diuturnissimæ. Ut etiam tenue atque exiguum semen, fructum grandem, copiosumque efferre solitum est; ita tenuis atque exigua hujus vitæ satisfactio, maximam atque acerbissimam alterius vitæ pœnam potest compensare. Pono itaque hoc alterum ex Conc. Tridentino Sess. 4. cap. 9. *Tantam esse munificentiam divinã largitatem, ut non solum pœnis sponte à nobis pro vindicando peccato susceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro mensurâ delicti impositis; sed etiam, quod maximum amoris argumentum est, temporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis apud Deum Patrem per JESVM CHRISTVM satisfacere valeamus.*

341.
*Semper mi-
nores sunt
meritis pœ-
na.*

Unde consequitur hoc ipsum quòd tertium hic pono, dum DEUS flagellum ali- quod intorquet in crimum reos, ad ea hac in vitã plectenda, longè levius illud esse debere, quàm crimina per se in alterã vitã mereantur, quoniam ut statim dicebamus, tenuis atque exigua hujus vitæ satisfactio gravissimo alterius vitæ supplicio æqualeat. Quamobrem cum DEUS hac in vitã pestem, famem, morbos, mortem infligit; certò statuendum, scelera quæ sic puniuntur, atrociori pœnã digna esse, alioqui enim flagella hæc divina patienter tolerando non tam satisfacere- mus, quàm satis pateremur.

342.
*Et tamen
leves culpe
graviter
castigata.*

Et tamen quàm levia, quanto supplicio hac etiam in vitã, id est, in misericordiæ regno castigantur! Sunt qui noxam Cham filii Noë parentem suum temulentum fratribus suis, Semo, & Japheto, ad ludibrium proponentis venialem autument. Certè S. Ephrem *levem* vocat *irrisionem*, qualis illacumque fuerit, horrendam paternæ imprecationis, aut potius divinæ Justitiæ vindictam ad posteros usque Cha-

mi propagavit. Quid pœnam uxoris Loth in statuum salis repente conversæ memo- rem? Quod enim ejus peccatum? Ex- cesserat illa cum marito Sodomis, dedu- centibus Angelis, & audito vindicis ignis strepitu, ac percepto sulphuris ardore, pereuntiumque clamoribus ac gemitibus, partim timore, ne & ipsam flamma corri- peret, partim jacturæ rerum suarum illic conflagrantium dolore, partim curiositate, levitateque muliebri contra Angeli præ- ceptum, quod graviter obligare, in re uti- que per se levi, non existimabat, oculos retro in flammam sulphuream flexerat. En crimen in muliere potissimum, & mu- liere quidem tot rebus perturbatã dignum veniã, & sanè leve, Authoribus Cornelio, & Sanctio, licet Carthusianus lethale pu- tet; pœna autem profectò gravissimã est, non modò quòd capitalis, sed quòd insu- per probrosissima sit. Quippe statuã illã salis, Adricomio teste, ad hæc usque tem- pora permanente, & scelus levitatis mu- liebris hodieque signante. Huc etiam referre possem multos pueros per ætatem noxæ lethalis minimè reos, sed ad sum- mum venialis, ultricibus illis, vel Sodomæ flammis, vel diluvii undis fuisse submer- sos. Sed ad pœnas, quæ legem scriptam consecutæ sunt, procedo.

Videbant Eliseum transeuntem pueri, & cum calvum animadverterent, corride- 343.
bant inter se. Quid vulgarius hac etiam *In lege*
nostrã atate? tum & impetu naturæ petu- *præceptã.*
lantioris: *Ascende*, iniquabant, *calve*, *ascende calve*, Bethel enim, quo vates tunc tendebat, in edito sita erat. Vix illuserant, quando *Egressi duo ursi de saltu laceraverunt ex iis quadraginta duos*, nempe in petulantia ultionem divinitus immissi. Eliseus enim *in nomine Domini iis maledixerat*, sive Dominum in vindictam invocaverat. Atqui si ætatem ac judicium spectes, erant parvi pueri; si materiam, levis derisio, scilicet vitii non pudendi, ac naturalis; si verò pœnam, cruenta ac funesta laceratio pueris ac parentibus perquam aspera ac terribilis. Verumtamen levis hæc pœna videbitur, si cum Davidicæ vanitatis supplicio conferatur. Res nota est, & Concionatorum voce decantata. Juberet & curat David populum sibi subiectum censerì. Obtendit huic recensionis causam probabilem, ut videlicet numerum capitum ad bella idoneorum compertum habeat? sed revera studio inanis gloriæ impellitur. Quod studium nemo lethifera- rum arbitretur. Præsertim cum 3. Regum 15. dicatur David fecisse *rectum in oculis Domini, & non declinasse ab omnibus, quæ præceperat*

præceperat ei cunctis diebus vita sua excepto sermone *Vria Heibai*, hoc est ut ait Basilius Concione de penitentiâ, exceptâ concupiscentiâ uxoris *Vria*, & eius interfessione. Et tamen illam animi elationem castigavit Deus septuaginta millium virorum contagione ac morte. Quam contagionem ne alteri causæ faciliè assignes, hoc recordare. Cùm David sceleris illius conscientia afflicto dixisset ad Dominum, peccavi valde in hoc facto, stultè egi nimis, statim durus à Deo nunciis, Propheta Gad adfuit, deditque ei optionem, vel famis ad septem annos, vel fugæ ab adversariis ad tres menses, vel pestilentiæ triduanæ, quam utique Rex elegit, ut pœnam omnium istarum mitissimam. Si tamen, & populum suorum criminum pœnam hac contagione dedisse malis, quod non agrè concesserim; nonne ingens vanitatis Regiæ supplicium est tot cædibus ansam, imò causam præbuisse, quæ si abfuisset, nec illæ perpetratæ fuissent. Certè vir ille sanctus haud dubiè morte suâ illas redimere optasset, imò optavit, flagitavitque cùm dixit Angelo populum peste cædenti, *Ego sum, qui peccavi, ego iniquè egi, vertatur, obsecro, manus tua contra me, & contra domum Patris mei.* 2. Reg. ult.

344.
in Eze-
chia.

Similis culpa, & haud scio an impar pœna fuerit Regis Ezechie. Veniunt ad eum legati Regis Babylonis, & ipse ostendit eis domum aromatum & aurum, & argentum, pigmenta varia, unguenta quoque, & domum vasorum suorum, & omnia quæ habere poterat in thesauris suis: non fuit, quod non monstraret eis Ezechias in domo sua, & in omni potestate suâ 4. Reg. 20. Regiam magnificentiam, & benevolentiam principalis hanc tesseram dices. At ex ore Isaie audi cum illo sermonem Domini. *Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ sunt in domo tua, & quæ condiderunt Patres tui usque in diem hanc, in Babylonem, non remanebit quidquam, ait Dominus sed & de filiis tuis, qui egredientur ex te, quos generabis, tollentur, & erunt eunuchi in palatio Regis Babylonis.* An in pœnam hæc omnia, & quidem in pœnâ elationis? Omnino in illius pœnam. Sic enim habetur 2. Paralip. 32. *Non iuxta beneficia, quæ acceperat Ezechias, retribuit, quia elevatum est cor eius, & facta est contra eum ira, & contra Iudam, & Ierusalem, humiliatusque est populus, eo quod exaltatum fuisset cor eius.* Expende porrò hujus pœnæ gravitatem. Post annos centum ac viginti ab eâ funestâ Ezechie humanitate, venit Nabuchodonosor Rex Babylonis ad civitatem cum servis suis, ut

oppugnaret eam, & post pauca: *transsulit in Babylonem Regem Ioachin, qui in custodia Babylonicâ per triginta septem annos iacuit, transsulit & matrem Regis, & uxores, & Eunuchos, & Judices terræ, & omnes viros robustos, & artifices, & clasores Regis, ac templi.* Quanti verò illi? Ex his intellige. Fuit Ezechias dives, & inlytus valde, & thesauros sibi plurimos congregavit argenti, & auri, & lapidis pretiosi, aromatum, & armorum universi generis, & vasorum magni pretii, Apothecas quoque frumenti, & vini & olei, & præsepia iumentorum, caulâsque pecorum, & urbes edificavit sibi, habebat quoque greges ovium, & armentorum innumerabiles 2. Par. 32. nunc æstima, si potes, jacturam, æstima calamitatem ex veniali Ezechie culpâ enatam.

345.

Et tamen hæc jactura, & calamitas illa, item pestifera lues, si in solas Davidis atque Ezechie culpas allatas referendæ sunt, profectò culpis illis impates dicendæ sunt, cùm his castigandis à Deo immisæ sint, scilicet ad satisfactionem, non ad plenam pœnæ solutionem: Sed age solam mortem sumamus puerorum Bethel ab urbis illis laceratorum: hæc enim in pœnam dumtaxat levium noxarum positâ, consequitur unicum veniale crimen pœnâ morte multo graviore dignum esse. Et certè Bernardus Sermone in obitu Humberti, *Post hanc vitam, ait, in purgabilibus locis centupliciter, quæ fuerunt hic neglecta, redduntur usque ad novissimum quadrantem.* In nunc igitur, & cum sententiâ nonnullorum Theologorum tibi blandire verbum unum otiosum non mereri in alterâ vitâ maximam ac gravissimam hujus vitæ pœnam, cùm audias Regis optimi inanem gloriationem pœnâ morte acerbiori hac in vitâ puniri, & derisionem puerorum morte repentinâ, & crudelissimâ.

Atque adeo plus pane per se merebuntur.

Atque hæc, ut opinor, homini præjudiciis minime impedito, adstructam hæctenus divinæ justitiæ in leves noxas severitatem persuadere possunt: quæ sub jicio de pœnis venialium quæ etiam infligi à Deo solent hoc ipso gratiæ tempore, sanè omnino debent. Nam ut missa faciam extraordinaria eorum supplicia, uti Ananiæ ac Sapphiræ mortem ob mendacium, de receptissimâ sententiâ, tantum veniale, uti Moysis Abbatis occupationem à dæmone ob minimam contentionem, mortem quoque alicujus è nostris ob immodicam Præfecturæ cujusdam recusationem: ut alia ejusmodi omittam, quæ certum est mortalibus evenire in ultionem culparum non gravium, si ex omnium Theologorum sententiâ

346.

Gravissimè etiam puniuntur in lege.

sententiâ ostendero hac etiam in vitâ, & hoc tempore noxas ejusmodi gravioribus pœnis plecti, quàm in alterâ, facile concedet quisque leviores illas noxas igne castigari. Atqui constat inter omnes subtractionem gratiæ, quâ subtractione positâ corrues certò in novum & gravius peccatum, pœnam identidem esse prioris peccati: Et cum gravius illud peccatum æternam cladem mereatur, efficitur prius illud peccatum, etsi veniale, nec gravissimum, cladis æternæ occasionem sæpe præbere. Quis autem negare ausit subtractionem illam gratiæ, tali re ac tempore; atrocioris peccati pœnam esse censendam, quàm ignis lustralis cruciatum? Quid dicam etiam ob parentum peccata, licet condonata, subtrahi filiis abundantem gratiam, vel varias calamitates, afflictationesque seu mentis, seu corporis divinitus immitti, aut permitti: ex quibus deinde, & scelera multa consequuntur, & subinde sempiternus populorum interitus, ut de paganis lumine fidei aliquando illustratis, & de hæreticorum posteris dicere licet. Si Deus hoc etiam in genere pœnæ justissimum judicem se gerit, nec violat debitam huic ævo misericordiam, quis quæretur in purgatorio, ubi plus justitiæ quàm misericordiæ concedendum esse competentum est, ipsos noxarum venialium reos leviori castigari supplicio, quàm nunc castigantur infantes filii reorum?

PARS SECUNDA.

Epilogus ad commiserationem animarum, quas ob minores culpas ignis urit.

347. *Miserendum tantæ innocentia adeo punita.* **C**ONSTET itaque etiam leves culpas igne lustrali, licet ardentissimo, puniri. At non minus constat mortales ex hoc capite extremæ vesaniæ meritò argui. Cum enim ea sit communis opinio, Catholicorum mentibus quòdammodo insita, ita tamen plerique ejusmodi culpas accumulanti, quasi si nullæ eas pœnæ manerent. Sed hæc antehac deservimus, licet nunquam satis deslere possimus. Nunc porrò dic age, mi homo catholice, Religiose, cum id ipsum tibi satis constet, quò sit, ut amicorum manium, quos pariter perspectum est levium ejusmodi culparum, aut certè pœnatum iis debitarum reos è vivis abiisse, atque adeò cremari isto igne, non major miseratio tuum fodiret animum? Enimverò quò minor est culpa, eò pœnæ, præsertim atrocis, reus commiseratione dignior est; hac enim de

causâ in communi calamitate puerorum, ac virginum planctus fortius movet ad misericordiam, quippe quòd eam calamitatem minus mereri potuere. Quod cum intelligerent cives urbis Troiæ in Apuliâ, ut veniam immodicæ in resistendo pertinaciæ à S. Henrico Cæsare eos oppugnantem impetrarent, supplicationem puerorum ad eum misere, qui cum ad Imperatoris castra pervenissent, exclamarunt omnes voce lugubri, *Domine miserere*, & pium Imperatorem ad lacrimas commiserationis testes excitaverunt. Quamvis autem tunc nihil obtinere potuerint, tamen eadem supplicatione postredie iteratâ, & veniam parentibus, & hæc ipsa Christi ex Imperatoris ore verba expressere, *Miserereor super turbam*. Si ergo innocentium miseria gemitusque, insolentibus hostibus obtinuit ab Imperatore & hoste gratiam, quantum miserationis in amicis cedere debet piorum manium adeò infandum in modum conflantium proxima innocentia vita? Ergo ô Christiani, ô Religiosi, & vos cum piissimo illo Imperatore *Miseremini super turbam* istam tot miserabilium animarum: imò cum pueris illis supplicationem instituite, piàmque ad Imperatorem cœli legationem, ut iis faciat gratiam, pœnasque justas quidem, sed tamen acerbissimas, condonet. Eò maxime quòd ipsi usu vestro atque experientia compertum habetis, quantum exposita sit levioribus noxis humana gens: quamque arduum eas vitare: atque adeò facile intelligitis, & earum cumulum esse ingentem, & animarum ab iis purgandarum multitudinem innumerabilem. Quamobrem cum singulæ animæ pietate vestrà dignissimæ sint, saltem universis, quarum culpas dumtaxat leviores expiatorius ignis exurit, preces ac lacrymas date. Cum item singulæ culpæ tam asperâ pœnâ castigantur, expendite, amabo, omnium cruciatum, & quâ potestis ope mitigare. Denique quos humanitas innata non sine- ret sine sensu miserationis cernere in tormentis complurium partidiorum atque incendiorum reos, quæso, obtestorque ne committite, ut hæc ipsa humanitas, quam etiam caritas supernaturalis in vobis animat, semperque comitatur, piissimis atque innocentissimis manibus tanto cum tormento luctantibus desuisse videatur.

ARTICULUS IV.

An præter ignem sit alia in purgatorio pœna sensus?

PARS PRIMA.

An sit pœna frigoris.

AMBIGI potest primùm, an sicut ab igne, ita à frigore animæ purgandæ patiantur. Et dubitatio non modò ad illas pertinet, sed potissimè ad damnatas, de quibus sic aliqui tum ex antiquis, tum ex recentioribus opinantur; ut tradant impios è stagno ignis rapi in stagnum frigidissimæ nivis, aut aquæ, & hinc vicissim in stagnum ignis perpetuâ vicissitudine revolvi. Favent huic sententiæ Gentiles poëtæ, apud quos nihil frequentius occurrit, aquarum fluminumque inferorum descriptione: Hinc toties decantatæ Acherontis, Stygis, & Lethes undæ. Sed quod meminere, tormenti singularis à frigore mentio apud præcos nulla est.

Est qui illud probet ex nomine tartari quod à Græco verbo *ταρταρῆσις*, derivant, & significat algere; sed concesserim quidem tartarum, utpote sole ac luce carentem, per se frigidum esse, cum orbis centrum occupet. At hinc non mihi ostenditur proprium à frigore supplicium: & sanè frigus illud loco innatum vehementissimus ignis facilè exterminat. Cæterùm eadem sententia patronos habet Patres aliquos, in quibus Hieronymus in illud Davidis Psalmi 147. *Ante faciem frigoris eius quis sustinebit? cuius?* interrogatum respondet ipse sibi, *alii dicunt crystalli, alii Domini; mihi autem de Deo videretur dici, ante faciem frigoris eius, quis sustinebit? quæ tormenta dicuntur in Scripturis ipsis præparata: nihil gebennâ calidius, & tamen ipsa frigida est.* Aliàs in Matthei 10, cap. orationem sic concludit: *duplicem autem esse gebennam, ignis, & frigoris, in Job plenissimè legitur.* Ita ipse: nos locum hunc postea producemus. Adstupulatur Hieronymo Damianus, Beda, Hugo Cardinalis, Innocentius III. Hugo Victorinus. S. item Thomas & alii. E recentioribus P. Dicastillo probabilem hanc opinionem censet.

349. An è sacris scripturis ejus fundamentum; Prius è Jobo 24. cap. ubi hæc est in impium imprecatio, *ad vim calorem transeat ab aquis nivium,*

Et usque ad inferos peccatum illius. Posterior è Matthei 8. ubi de orco, *Ibierit fletus & stridor dentium,* qui stridor ex frigore provenit: hoc enim nervos contrahit, stringitque, contra autem calor natus distendit. Quare ex eâ pugna cum dentium stridor, tum membrorum tremor exoritur. Verùm ille quidem Jobi locus de pœnis hujus vitæ intelligi debet. Has enim illic ipse impio præcatur; ut patet ex hisce proximè præcedentibus, *Maledicta sit pars eius in terra, nec ambulet per viam vinearum; quibus subiungit transitum illum ab aquis nivium ad æstum intolerabilem,* ut indicet impium omni hujus vitæ solatio indignum; contra verò dignissimum omni incommodo, donec, ad ortum detrudatur. Ita Pineda, Suarius, Lessius. Quod autem objicitur de stridore dentium, exploratum est ad dæmones, aut ad animas, seu pias, seu impias à corpore divulsas, quales sunt purgandæ, minimè pertinere, atque ad eò sic accipiendum est ut ingentem doloris acerbiteriam, aut animi perturbationem, iramve denotet, quæ Chrylóstomi quoque ac Prosperii interpretatio est: nisi fortè de damnatis mortalibus post Judicii decretorii diem mentio fieri dicatur, quibus sanè non deerunt causæ, & revera flendi, & dentibus stridendi.

Hoc igitur utroque istius sententiæ fundamento diruto, frigus è lustrali carcere expellendum est. Namque orci ac purgatorii eadem est in hoc genere ratio. Et verò si vel in hoc, vel in illo frigus inesset, non nisi grandi miraculo sustineri contra ingentem ignis calorem posset; id verò sine necessitate invehere nefas: Deinde cur frigus in supplicium fontium statuitur, cum potiùs igne ambustis atque exæstantibus solatio futurum sit, scilicet utile ardori temperando? Certè non flagitaret ille dives Epulo aquæ guttam ad flammæ, sitis que cruciatum mitigandum, si & nivalis aquæ stagnum in promptu esset, & frigus acerrimum non pœnitendâ vicissitudine ardori succederet. Præterea quid frigus ad torquendum ardori succedat, cum ardor longè sæviat vehementiùs? Denique si, ut ignis in sententiâ Thomistarum per sui ad animas alligationem eas excruciat, etiam nivalis aqua eodem pacto eas excruciat, vel igitur simul alligabuntur, vel successione perpetuâ: si prius admittas, facies contra allatum illum pro tuâ sententiâ Jobi locum: si posterius, ergo ignis, vel tartareus, vel lustralis non erit animarum jugis & essentialis pœna, quam tamen perpetuitatem confirmat, & quod vocetur ignis inextinguibilis, & quod Judithæ histo-

350.
Non est ad-
mittendum

ria 16. sic habeat, *Dominus vindicabit in eis in die Judicii; visitabit illos, dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, ut urantur, & sentiant usque in sempiternum, & postremò quod aliàs improbos manere dicatur combustio aeterna.* Certè propriè aeterna non esset, si sæpius intermissa. Atque istis & similibus de causis plerique Theologi frigoris pœnà pios impiosque manes eximunt.

351.
Non ob-
stantibus
visis id con-
firmanti-
bus.

His tamen id opponi potest, quod Be-
da commemorat à quopiam ad vitam re-
vòcato enarratum. Sic igitur ille lib. 5.
Hist. Anglic. cap. 13. *Devenimus ad val-
lem multà latitudinis ac profunditatis, in-
finita item longitudinis, quæ ad levam no-
bis sita, unum latus flammis ferventibus
nimium terribile, alterum furenti grandine,
ac frigore nivium omnia perstante, atque
verrente, non minùs intolerabile præferebat.
Utrumque, autem erat animabus hominum
plenum, quæ vicissim hinc inde videbantur
quasi tempestatis impetu iactari. Cum
enim vim fervoris immensi tolerare non pos-
sent: profliebant misera in medium frigo-
ris infesti, & cum neque ibi quidquam re-
quies reperire valerent, resilliebant rursus
arrenda in medium flammarum inexin-
guibilibus.* Et paulò post testatur dictum
sibi ab eo, qui ducebat, Angelo, id loci
purgatorium esse, & quidem infinitæ, ut
memorat, longitudinis. Verùm in hac
historià nonnulla sunt digna, quæ exami-
nentur. Primum quòd vallis meminerit:
quasi verò valles, & montes essent in cen-
tro terræ, ubi situm est purgatorium: &
quidem infinitæ, ut memorat, longitudi-
nis. Deinde quòd in purgatorio dextram
juxta illa duo latera viam tormentorum
immunem esse insinuet, ubi mirum est
animas, quæ cum ignis ardoribus susti-
nendis impares erant, in medium infesti
frigoris profliebant, ad dextram illam
viam non sese recepisse. Adhæc non mi-
nus mirabile videtur, quod narrat eas in
gelidam vallis regionem se conjicere soli-
tas, dum vim fervoris tolerare nequirent,
quandoquidem animus corpore solutus,
quanticumque doloris capax sit, cujus quip-
pe vigorem sensus ac vivacitatem, vitam-
que nihil possit lædere, aut minuere. Ita-
que similis est hæc historia illi de purga-
torio S. Patricii, quam prius probavimus,
nec revera accidisse, sed phantasia repræ-
sentatam fuisse, ad aliquam tormentorum
lustralis ergastuli imaginem ac formidi-
nem. Scio alia alibi narrari tormenta fri-
goris lustralis, ut in viso quod proximè in-
ferius subjectum est. Sed videntur non
incommodè de frigore metaphorico, id

est, de tristitià posse intelligi, atque adeò
debere: cum miracula sine necessitate non
sint multiplicanda.

PARS SECUNDA.

*An quisque sensus proprio tormento
afficiatur?*

ITAQUE procedere jam licet ad aliam 352.
quæstionem, an verum sit, quod Elias *vi nec pro-*
à S. Teresa scribit in hæc verba: *Nullus prii crucia-*
est corporis sensus, secundum quem non hor-
rendos in purgatorio cruciatus sustineant
anima. Quam propositionem ut persua-
deat, primùm facultatem visus tenebris, ac
fumo ignis purgatorii; tum gustus arden-
tissimâ siti, fameque vehementissimâ, ac
sapore sulphureo cruciandam asserit: quæ
omnia ex inferni pœnis à Drexelio Bes-
sæoque descriptis confirmat. Sed atten-
dere poterat pœnas istas tartareas ad illud
tempus referendas, quo animæ corpori-
bus reddita sensuum usum sunt recupera-
tura, ac proinde ad purgatorii manes non
esse transferendas. Assertit deinde è D.
Birgittæ revelationibus lib. 6. c. 39. hocce
visum Sanctæ illius matronæ. Audiente
enim illa, spectantēque dictum est à Chri-
sto dæmoni, ut animam quamdam in gra-
tiâ vivis ereptam, purgaret: *Vsque quo, in-*
quiebat Judex, fiat munda, & immacu-
lata: Ipsa enim secundum modum culpæ
patiatur pœnam suam, tripliciter enim pec-
cavit in visu: tripliciter in auditu; tripli-
citer in tactu, & ideo tripliciter debet pun-
niri in visu. Primò enim debet videre per-
sonaliter peccata sua, & abominationes:
secundò debet videre te in malitia tua, ter-
tiò debet videre miseras, & pœnas terribi-
les aliarum animarum. Similiter affliga-
tur tripliciter in auditu: primò enim audiet
væ terribile, quia audire voluit laudem
propriam, & delectabilia mundi; secundò
debet audire horribiles clamores dæmonum,
& irrisiones: tertio debet audire opprobria,
& intolerabiles miseras: quia audire vis
magis, & delectabilius mundi amorem,
& favorem, quàm Dei; & quia servi-
vit ferventiùs mundo, quàm Deo suo. tri-
pliciter item affligatur in tactu suo: primò
quidem ardeat ardentissimo igne interiùs,
& exteriùs: ita quod non minima macula
sit in ea, quæ non purgetur in igne: secundò
patiatur frigus maximum, quia ardebat
cupiditate sua, & frigida erat in cari-
tate mea. tertio erit in manibus dæmonum
ut non sit aliqua quantumcumque minima
cogitatio, nec minimum verbum, quod non
purgetur, donec fiat tanquam aurum, quod
in fornace,

Patrocinium Defunctorum. *Lib. I.* 113

informace, & formella purgatur ad voluntatem possessoris. Hactenus Christus. Cæterum quisque satis intelligit, quæ de visu, & auditu illic dicuntur, de spiritali visu, & auditu accipienda esse. Enimverò agitur de peccatis, de malitiâ dæmonum, & miseris animarum spectandis, quæ omnia sub visûs sensum non cadunt. Agitur item de audiendis dæmonum imprecationibus, irrisionibus, & opprobriis, quæ planè sunt spiritalia. Cùm igitur hæc, & hujusmodi citra miraculum accipi possint, imò debeant, & cæteroqui aliorum sensuum cruciatus suppleri optimè possit per acrimoniam ignis, negandum videtur animas propriis omnium sensuum suppliciis expiandas. Cæterum si qua necessitas foret ea supplicia admittendi, sentiri possent virtute speciei impressæ eorum, quæ singulos sensus excruciant, uti sentiri diximus calorem ignis per speciei caloris in animâ impressionem.

P A R S T E R T I A.

An à Dæmonibus crucientur.

353.
Piorum manium à dæmone cruciatus qui & cur negent.

GRAVIOR difficultas est hujus inter Theologos agitata quæstionis, an dæmones piis manibus aliquas penas infligant: negantem sequitur Angelicus Doctor cum scholâ suâ universâ. Causam affert, quòd minimè deceat eos à dæmonibus torqueri, quorum utique victores extiterunt. At respondent alii non victores tantùm, sed & victos fuisse: ac proinde eatenus dignos dæmonum truculentia subijci. Ita Carthusianus. Verùm aliter urgetur hic hoc argumento. Vel sponte suscipitur hoc ministerium torquendi à dæmonibus, vel necessitate: non prius: quia nec sperant pios manes vi tormentorum impellere ad peccandum (quæ spes eos permovet ad vexandos viatores) & insuper intelligunt vexationem suam animis profuturam ad accelerandam eorum liberationem. Neque posterius eligas, nempe dæmones ad id divino imperio cogi, quia minimè id convenit bonitati divinæ, quandoquidem non nisi ex odio, pravaque voluntate torturam hanc suscipere possunt. Ita arguit Suarius. sed & hoc argumentum haud agrè refutari potest: si dicamus dæmones magnâ suâ voluntate cruciatus hujusmodi aggredi, odio scilicet Numinis, & animarum ei carissimarum, quotiescumque eis permittitur. Primum, quòd de brevî obtinendâ salute certæ sint, quam illi supra omnem modum illis invident. Deinde quòd certum illis sit, eas brevî ip-

forum crudelitati in æternum subtrahendas; quare pro eo, quo sinuntur tempore, eam in illas totam effundunt. Præterea quòd sese ab iisdem in æternum devictos, vehementissimè indignentur: quæ res ita rabiem illorum exacuunt, ut parum pensi habeant piorum manium felicitatem cruciatibus suis accelerare: quemadmodum quando mortales ad peccandum sollicitant, minimè laborant de accidentalibus, ut aiunt, suis suppliciis eorum consortio exaggerandis: quoniam crudelitati proprium est cætera, præsertim futura, negligere, modò impræsentiarum, dum licet, læviat.

Quæ cùm ita sint, cùm, inquam, rationes Theologicæ, non satis probent à dæmonibus cruciatus piis manibus irrogari: ^{354.} *Adstruuntur.* videndum nunc, quæ rationes eorum torturam afferunt. Hæc ab aliquibus affertur, quòd dæmonibus competat esse justitiæ divinæ in altera vitâ ministros; sed nisi fallor nimium illa probat. ac proinde nihil probat. probat autem omnium suppliciorum dæmones ministros esse: omnia enim divini Judicis sententiâ infliguntur, probatque pariter, quod nemo facillè admittat, omnes pios manes dæmonum carnicinæ subjectos esse: nam omnes Justitiæ divinæ decreto plectuntur. Ego itaque nullam hîc aliam comperio causam, præter Numinis voluntatem, in poenam aliquorum sinentis rabidos illos infestissimosque spiritus pro vitibus fervire.

Potèrò istius voluntatis indicia tot habemus, quot historias, seu apparitiones hujusmodi cruciamenta perhibentes. Hæ ^{355.} *Ex ostentis.* celebres. In actis vitæ S. Bernardi l. i. c. 10. refertur religiosum quemdam ab obitu quatuor dæmonum potestati permissum, cùm eidem Divo sese videndum præbens supplicasset, illius precibus liberatum fuisse. Cantipratanus item commemorat lib. 2. Apum cap. 51. militem quempiam cùm gravium scelerum conscientia, nec non legitimo dolore vitâ functum binis dæmonibus traditum esse ad usque Judicii diem exagrandum. Eiusdem generis est illa historia, quam Beda narrat lib. 3. Hist. c. 9. ex revelatione S. Fursei. His addo ex Annalibus Cisterciensium, Religiosum quemdam istius Ordinis, dæmonibus quoque permissum, solitumque in puteum ab iis immitti tantâ rabie, ac crudelitate, ut centies ab hominibus, quàm ab illis semel injici maluisset. Narrat similiter Humbertus de SS. Ordinis S. Dominie, visum esse ex ejus asseclis quemdam post obitum per claustrum reptantem, ac muros ejus metientem, quem interea dæmones acriter ag-

ter ac continenter cædebant, quòd in ædificando nimius fuisset. Adhæc cum B. Veronica divino lumine illustrata, Purgatorii tormenta conspexisset, sibi reddita cum ingenti dolore, gemituque, *heu! heu!* exclamavit, *quas hodie pœnas, quæve tormentorum genera vidi, ab iisdem tortoribus, qui sunt in orco, influcta!*

356.
Nominatim parentis Dionysii Carthusii.

Denique eximium nec satis notum est diabolicæ hujus truculentia exemplum in vitâ Dionysii Rikelii, quem Carthusianum solent appellare. Incessit quondam Dionysium cupido cognoscendi, quomodo pater ipsius haberet, postquam vita decesserat: idque ex Deo fortè studiosè quærebat, quando vocem hanc ad se delapsam accepit. *De parentis tui animâ cognoscendi, quo tu desiderio torqueris? pius esse ignoras pro mortuorum salute preces fundere? ne dubita ergo: quidquid in tua possum est potestate, cave omittas; nam si in tormentis est Pater, sed in vitâ ad salutem, tuis precibus magno eris illi solatio. Sin autem in utilitatem tuam tua pietas converteretur.* Responsi hujus divinitus accepti ea vis fuit, ut in orandi studio perseveraverit Dionysius, non instigante jam cupiditate arcana Numinis consilia investigandi, sed opis alicujus Patri ferendæ. Quâdam ergo nocte levi depressus somno parentem suum inter binos infelices genios Æthiopo nigriores medium vidit, magnâque vocis contentione clamantem audivit, *Carissime fili, miserere parentis tui, mibi que suis precibus subveni.* Vix illa dixerat, cum magnâ vi abreptum, in caminum ardentem dæmones conjiciunt, ferreisque virgis cædunt. Porrò licet, quæ prius in somnis vidisset Dionysius, somniaque ipsa fidei suspectæ semper haberet, hoc tamen in dubium revocare numquam illi in mentem venit. Quamobrem non prius pro illo destitit orare, quàm ille miser esse desit. Ita noster Fisen in floribus Ecclesiæ Leodiensis martii 12. missa facio alia crudelitatis dæmonum in pios vitâ functos exempla; illa enim sufficiunt ad fidem nobis faciendam, cum ut ostendimus, argumenta Theologica ad eam labefactandam parum virium habere videantur.

357.
Et quales.

Nunc igitur indagandum, quales piis manibus cruciatus à dæmonibus inferri possint? Equidem non assentior iis, si qui velint eos aliquid conferre, ad tormentum ignis, vel ad movendum cum in promptu & circumfusum sit, vel augendum, cum ignis actionem supernaturalem minimè possint attingere. Solùm ergo reliquum est, ut aut deterant animas ad supplicii locum, aut illic detineant, aut aspectu suo

convitiisque, aut ejusmodi ludibriis dixerent. Atque Angelicus quidem Doctor in 4. dist. 21. q. 1. a. 1. *Ipsi dæmones, ait, qui de pœnis hominum latantur, eos concomitantur, & assistunt purgandis, tum ut de eorum pœnis satientur, tum ut in eorum exitu à corpore aliquid suum ibi reperiant.* Antoninus autem 1. P. t. 5. cap. 5. dicit *spiritus iniquos irridere homines purgandos, & insultare eis de suppliciis.* At Suarius quod attinet ad comitatum animarum ad purgatorium carcerem tendentium, mavult Angelos Custodes honoris & solatii causâ eas stipare, neque verò à malis geniis detineri uspiam, permittit. *An verò anima illa videant clarè deformitatem dæmonum, incertum est, ait, tamen etsi videant, non videntur inde torqueri: sed potius inde gratias agere Deo, quòd se ab eo statu liberavit: nec de malo illorum comparantur, quia illos vident iam esse extra statum salutaris; si autem percipiunt blasphemias damnatorum contra Deum, non parum inde torquentur.* Ita cenlet vir eximius.

Verumtamen statuendum videtur, nonnullos è piis manibus à dæmone deduci ad Purgatorium. Pater ex historiis, Dagoberti imprimis Franciæ Regis, qui cum ad illum à dæmonibus jam jam transferendus esset, SS. Dionysii, Mauritii, ac Martini ope, ab iisdem exemptus fuisse traditur. Nec refert quod agnitâ Numinis voluntate, sponte, & promptissimè illuc tendant: quoniam non ex necessitate, sed in pœnam, probtumque suum à teterrimis illis hostibus suis stipantur, ut rei à satellitibus. Tum dicendum denique nonnunquam evenire, ut ob eandem causam animæ ab iisdem in hunc terrarum orbem è carcere illo educantur, quod Carthusiani parenti obtigisse jam jam audivimus. Minimè verò existimandum videtur verberationem illam, aut aliam hujusmodi fuisse veram, quia dæmones vim non habent animas separatas lædendi, nec ullum instrumentum naturæ vi iis nocere potest. Ea igitur verberatio afflictationem earum demonstrabat. Nam præter probtum comitatus illius, primùm dæmonum maledicta, & in Deum, & in animas ei carissimas perpetua, fieri non potest quin illis sint molestissima, si ea percipiant, ut superius ostendimus. Percipere autem negandum non credimus, tum quia nil obstat quin percipiant; tum quia eâ maximè ratione à dæmonibus possunt vexari. His addo derisiones, quòd miseræ illæ nunc stipendium recipiant servitutis, quam illis aliquando serviere. Quod tormentum Divus Antoninus 1. P. tit. 5. c. 5. sic amplificat.

358.
Statuitur.

plificat. Solet enim, ait, homini esse angustiosum, cum videt inimicum suum insultare, & irridere de pœnis eius, & propter hoc Razias vir venerabilis, & magna opinionis in populo Israël, ne captus illuderetur ab inimicis, proiecit se de fenestra inter turbas. Ita ipse. Et verò Abulensis in eum exodi locum c. 21. oderantque filios Israël Egyptii, & affligebant illudentes eis, gravior, inquit, ac cæteris intolerabilior labor erat magna illuso, & insultatio Agyptiorum. Ex quo colligere licet dæmonum irrisiones piis manibus non posse esse non amarissimas: neque infatias quis ibit easdem infami illo dæmonum aspectu vehementer cruciari, tum quia eorum peccatum, & conscelerata mens animis Dei amantissimis necesse est ut sit invisissima, & cum in pœnam ostendatur, horribilissima, tum quia acerbissimum est videre summam turpitudinem, infamiamque eorum, quibus te aliquando sponte subjeceris.

359.
Quanti
sint collige
ex horrore
aspectus.

Quàm verò acerba sit ea torquendi ratio ex solo aspectus tormento collige. Et enim tam horrendum vel in hac vitâ utcumque conspiciari dæmonem, ut Deus Pater S. Catharinæ Senensi ita locutus scribatur. *Bene recordaris, quando dæmonem semel in formâ suâ tibi monstravi, quasi per ictum oculi, postquam ad sensus corporales restituta fuisses, tu potius eligebas ire per unam viam igneam usque ad diem Judicii duraturam, quàm amplius eum intueri. Nihilominus licet eum videres in brevissimo spatio temporis, adhuc ignoras, quantum est horribilis.* Ita ipse Dialog. c. 37. Et verò cum eundem a terrimum genium conspexisset variis in formis S. Francisca Romana, ita affecta erat, ut maluisset in ardentem fornacem transilire, quàm rursus conspiciere. vide ejus vitam lib. 5. c. 11. Quin etiam B. Catharina Genuenensis satius sibi fore judicabat, in orcum demergi, quàm eundem deformissimum spiritum intueri: vide illam vitâ c. 50. Et Christus S. Birgittæ l. 5. Revel. Interrogat. 9. loquens, sic eam docet. *Si dæmonum horribilis deformitas videretur, uti est, anima videntis ex ipso visu extra sensum fieret, corpusque totum, quasi hominis tremuli contremisceret, cor etiam totum, quasi exinanitum timore, moreretur, nec pedes sufficerent sustentare membra reliqua.* Et tamen exploratum est stygiorum monstrorum aspectum piis manibus longè esse hor-

ribiliorem. Nam vel mortales corporeis oculis figuram aliquam diaboli externam vident, similem hominis, aut bestię monstro; & constat eam non magis referre dæmonis turpitudinem, quàm hominis pulchri imago referat Angeli venustatem: vel in eorum phantasiâ formatur aliquod idolum, seu phantasma horrendum: & pariter certum est speciem illam non nisi rudem esse dæmonis adumbrationem; cum hujus turpitudinem in malitia consistat; vel hanc ipsam malitiam oculo intelligentiæ divinitus aperto, & sine phantasmatum pigmentis operâve conspexere Divæ illæ, & si qui alii mortales: & hoc dato certè quidem mallent pii manes cum Divis illis in ardentem fornacem, vel etiam in avernales flammis conjici, quàm brevissimo temporis intervallo dæmonem conspiciari. Sed, nisi fallor, piorum manium intelligentia longè perspicaciùs illam diabolicæ malitiæ deformitatem intuetur, quàm sancti mortales subinde cernant; propterea quòd ad eorum documentum sufficit nonnulla ac tenuis inspectio, & si intima esset, vitam eriperet: piis autem manibus in pœnam, eorum nequitia obtruditur, & semper in mentis oculos incurrit.

Sed paucorum, ut superius innui, videtur esse hoc tormentum, eorum, opinor, qui se dum viverent, sæpe dæmonis dominatui magis permiserunt. Et verò rariùs historiæ hoc produunt. Cæterùm quàm formidandum, abundè, ut opinor, patet. Quare qui nefarii illius domini obsequiis te mancipas, O homo! ejus crudelitatem perhorresce. Time, inquam, ne de te quoque hoc Isaïæ vaticinium ratum sit. *Dominus tradidit eos in manu dominorum crudelium.* Ut enim Hieronymus in eum locum, *dæmones crudeles dominos vocat: quibus nihil est crudelius.* Verùm, & eorum miserere, in quos tantam crudelitatem exercent, O quisquis hostes illos Numinis odisti, & adamas amicos; & si miseris, eos illis subsidio precum eripe. Tortores ipsos vehementer torquebis, & pariter Deo gratificabere, qui sanè de suo bonus est, ut ait ille, de nostro autem malus ac justus. Atque adeò cum velut coactus animas defectionis reas dæmoni permiserit torquendas, illas libentissimè recipiet hostis manibus ope tuâ creptas. Alioqui, mihi crede, non est verus amicus, qui amici hostes impunè illi illudere, & grassari in ejus liberos ac bona permittit.

360.
Ideo ani-
marum
miseren-
dum.